GUSTAF FRÖDING

SAMLADE SKRIFTER

ALBERT·BONNIERS·FÖRLAG

SAMLADE SKRIFTER

AV

GUSTAF FRÖDING

FÖRSTA DELEN

UNGDOMSDIKTER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

UNGDOMSDIKTER

AV

GUSTAF FRÖDING

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1920

INLEDNING.

Av Frödings versdiktning före »Gitarr och dragharmonika» tyckes det ojämförligt mesta ha gått till spillo. Såvitt de sparsamma underrättelserna från hans hem och ungdomsvänner tillåta säkra slutsatser, kan man icke värja sig för den uppfattningen, att ända från hans barndom och fram till närvarande stund har det mesta av vad han skrev som ung varit föremål för en lika olycksbringande som överraskande likgiltighet. Där det icke omedelbart förstörts, har det åtminstone skingrats vind för våg utan att man sökt trygga bevarandet ens genom avskrifter. Sedan det på sistone visat sig, att även handskrifter blivit föremål för rika samlares åtrå, ha Frödingska manuskript och anteckningar bjudits ut till otroligt höga pris, och det är ju möjligt, att det i enskild ägo alltjämt finnes kvar upplysande dokument rörande Frödings utvecklingsgång, som kunna fylla ut en del märk-

bara luckor i vår kännedom om den, fast de icke äro tillgängliga för forskningen. Det vill synas mig, som om man i Fröding närstående kretsar endast undantagsvis haft klart för sig, vilken vikt man har att tillmäta alla meddelanden om snillens levnadsöden och alla tidiga yttringar av deras säregna begåvning. Själv var Fröding mycket likgiltig för sina handskrifter och utkast; de kunde knappast bli föremål för en mera vansklig lott än den han beredde dem. Därtill kom, att hans liv icke förflöt på sådant sätt, som tryggar tillvaron för papperslappar. Frödings levnadshistoria var så pass rik på stormar, att det krävts alldeles särskild uppmärksamhet hos dem, som anade eller förstodo hans storhet, för att rädda åt eftervärlden de oersättliga vittnesbörden om hans själsliv: hans egna, skrivna ord. — Jag har emellertid icke vetskap om, i hur hög grad det lyckats sentida ansträngningar att rädda dokument, då jag icke haft tillgång till hans närmastes samling. I den mån dessa yttre hinder omöjliggjort fullständighet eller pålitlighet i uppgifter, som annars kunnat väntas i anmärkningarna till denna upplagas text, är jag naturligtvis utan skuld. Mig kan icke heller läggas till last, att denna upplaga icke innehåller alla i denna stund kända alster av Fröding. Så långt det stått i min makt, har jag sökt råda bot på detta missförhållande genom upplys-

ningar om det, som här ej fått tagas med, varvid jag haft tillfredsställelsen att allt fortfarande kunna rikta samlingen av Frödingiana med nya, betydelsefulla, men hittills okända. För andra brister däremot är jag ensam ansvarig; i en mängd fall ha emellertid alla förfrågningar varit fullkomligt resultatlösa.

Gustaf Frödings tidigaste försök i rim och meter tillhöra hans pojkår. Enligt vad hans syster Cecilia berättat, skrevo han och hans moder vers till och mot varandra, i ett slags satirisk tävlan och som en sorts skämtfull uppfostran. Av dessa verser lär ingenting ha blivit bevarat. Även om de icke utgjorde någon medveten förberedelse till hans senare skaldskap, torde de haft värde och varit av intresse att undersöka ur flera synpunkter. Först och främst kunde denna versväxling mellan den högt begåvade modern och den son, som hon omfattade med så svärmisk ömhet, i avsevärd grad ha underrättat oss om den inverkan hon sökte utöva på honom. Har hon, som det vill synas, i sina små skämtdikter sysslat med hans svagheter och brister, så som modersögat såg dem, måste de ha varit synnerligen upplysande för oss i fråga om hans barndomsårs psykologi och arten av den uppfostran, som han mottog från sin moder. Att han som fullvuxen kände sig nära släkt med henne och beundrade henne,

står utom allt tvivel; hur tidigt han kunde uppfatta hennes skaplynne och bedöma henne, det är åter en öppen fråga. I den dikt, som han ägnat henne, »Dolores di Colibrados», heter det inledningsvis:

Jag såg henne icke, när livskraften svällde
och ungdomen log likt kalifernas välde
i anletets hy som en mörklagd vår.

Detta kan knappast uppfattas på annat sätt än så, att skalden icke kan ge bilden av den skildrade annorlunda än som äldre, d. v. s., att han först vid mognare år börjat tänka över hennes kynne. De ha säkert båda känt sig främmande för världen, i behov av varann, och på samma gång varit av så lika läggning, att de haft svårt för den ömsesidiga påverkan, som skulle väsentligt utvecklat eller förändrat deras viljeliv och deras förhållande till verkligheten. I ett brev av den 20 maj 1891 skriver han: »Det är visserligen svårt att icke komma i gräl med sina bästa vänner under en längre och daglig samvaro — min mor och jag sade varandra ibland de bittraste sarkasmer och gingo många gånger och tittade snett på varandra, ehuru vi ömsesidigt beundrade varandra och sörjde över varandras ohjälpliga omöjlighet i denna världen.» Även om det häruti ligger någon överdrift, tyder detta yttrande på, att inbördes-

satiren alltjämt nyttjades för att slipa av felen, och låter oss förstå, vilket tungt arv sonen bar på efter sin moder. 1884 kände Gustaf Fröding samvetskval över att han förbittrade sin moders liv genom sin »ofantliga lättja och mitt gräliga lynne». — Det skulle vidare varit betydelsefullt att få se, i hur hög grad det formella draget framträdde i dessa tidiga och improviserade tillfällighetsverser. Om andra tidiga diktförsök av Fröding äro vi underrättade genom Mauritz Hellberg. I sin mycket viktiga uppsats, »Fröding som skolpojke» i Bonniers månadshäften 1910 s. 577 ff. skriver han om tävlingarna och ordskiftena i det vittra skolsällskapet Brage vid Karlstads läroverk: »Fröding var för blyg att ge sig in i dessa skönlitterära turneringar. Jag minns aldrig att jag hörde honom uppläsa ens en vanlig kria i Brage — han var nog f. ö. för lat att skriva några sådana —, än mindre framträdde han där som diktare. Ehuru han, efter vad man senare fått veta, långt före denna tid börjat skriva vers i den skämtsamma genren, yppade han aldrig detta ens för oss, sina mest förtrogna — förmodligen ansåg han själv dessa försök såsom alldeles värdelösa. Blott en enda gång kommer jag ihåg att jag under skoltiden läst en dikt av honom. Den författades som ett komiskt äreminne över en s. k. klass-zwyck, som vi i ö. 6 haft hemma

hos mig, en festlighet, som förresten höll på att medföra min relegation från skolan. I denna dikt karaktäriserades på ett lustigt sätt samtliga deltagarna i det ungdomliga dryckeslaget, men jag minns numera blott en enda rad, som jag tyckte så kort och träffande tecknade två ständigt försagda och tystlåtna kusiner:

Och Bengtsson sa jaså och Edsberg sa ja

hette det om dem: så talföra och uppsluppna hade de blivit av spriten.»

Denna skildring synes mig så mycket viktigare, som den ojävaktigt visar, hur djup och ursprunglig driften till humoristisk diktning var hos Fröding. Den humoristiska iakttagelsen och skildringen voro honom medfödda och rikt utvecklade, innan han hunnit uppfatta sitt eget väsen och sin ställning i livet mot och mellan andra människor, innan han börjat bruka humorn som vapen till självförsvar och innan han var systematiker nog att kunna utbilda den åskådning, som gett sig uttryck i programuppsatsen »Om humor». Att de »roliga» dikterna blevo honom en plåga redan ganska snart efter hans framträde för allmänheten med »Gitarr och dragharmonika», det hade ju sina särskilda orsaker. Men att hans livliga intresse för olika former av det komiska

icke berodde på den anpassning efter publiken, varom hans alstring i många hänseenden bär vittne, det framgår av flera förhållanden och styrkes kraftigt av Hellbergs ovan återgivna lilla teckning från skoldagarna.

Äro vi för dessa första övningar hänvisade till rena gissningar och återgivandet av en enda versrad, ställer sig saken väsentligt annorlunda, när det gäller den diktning, som kom till under studentåren i Uppsala 1880—83 och vårterminen 1885. Härifrån finnes det kvar ett antal dikter, såväl i original som i bestyrkt kamratavskrift. Två stycken ingå i texten i föreliggande upplaga: »Hök och duva» och »Ett liv efter detta»; båda voro medtagna i »Efterskörd» 1910 och Fröding godkände avskrifterna med lätt förändring. I behåll finnas ytterligare några, av vilka jag lärt känna sju stycken. 1894 skrev Fröding om sig själv: »Ung skald har jag egentligen aldrig varit, och glad är jag för det, ty det måtte vara svårt att bibehålla jämvikten i den litterära fåfängans marknad, innan man nått till självkritikens stadium. Jag skrev visserligen visor då och då under min grönare ungdom — mest parodier och studentikosa kamratvisor av icke särdeles uppbyggligt slag.» Av de tidigare parodierna känner jag ingen enda — för såvitt icke Fröding ment, att till dem

höra de under 1880-talet tryckta, som finnas i Karlstadstidningen, vilket åtminstone i ett par fall tyckes vara icke osannolikt. De studentikosa kamratvisorna åter äro just sådana, som bevarats. De äro ett slags grova förarbeten till hans humoristiska dikter och hans värmländska bilder från årtiondets sista år. Han hade nu hunnit fram till en frän naturalism i sin stil, som nästan verkar skrytsamhet över att vara så modig i att bruka många fula ord. Det är inte bara tidens moderiktning inom litteraturen, som utövade sitt inflytande på den unge studenten, utan vi finna naturligtvis också »den vanliga ungdomsposen av sexuell djärvhet i ord» för att nyttja professor Frey Svensons ord om dessa avsiktligt utmanande uttryck. Bäst representeras kanhända denna kamratdikt av den brett utförda skildringen av en supkväll på Taddis. Den inledes med en höstlig ruskbild från Uppsalas gator; slasket och rusket därute göra lockelsen dess starkare till värmen, punschen och uppasserskekurtisen på Taddis. Därinne sitta studenter i prat och dryckjom:

Och luften som punschångan mättar,
Den luften kan skäras med kniven,
Den luften är ambradoft bliven
För glåmiga, rangliga sprättar.

Där sitter ett annat lag:

utlakade »gröna»

De tala förståndigt om kurser,
Om böcker och mat och resurser

— — — — — — — — — — —

5) Men stumt som egyptiska präster
Där sitter ett sällskap och nickar
Och klunkar och sväljer och hickar.
Det är quinta pars ibland gäster
De äro så trinda och feta
Och gamla studenter de heta
De tänka med magen
Och sova om dagen,
Om natten de supa på Taddis.

6) Dock var finnes intelligensen
Som dväljes i vettiga staden?
Se dit på den lurviga raden
Av sluskar. På fånighetsgränsen
De äro och tala om livet,
Åt djuriska lustarna givet.
De älska det sanna
Och helga en kanna
Av punsch åt det sanna på Taddis.

8) Men tiden den lider och lider
Och fyllan blir värre och värre,
Tills krogvärdens mäktige herre,

Hans klocka, slår elva omsider,
Då lämna de äntligen glasen
De stenfulla, stammande asen,
Det knuffas och skuffas,
Det skränas och gruffas
Och tomt blir det trevliga Taddis.

Den åttastrofiga dikten är verkligen »icke uppbygglig», som Fröding själv sade, men den äger obestridligen åskådlighet och är säkert uppbyggd. När han sände Hellberg en avskrift av »På Taddis», skrev han: »Jag har följt ditt visa råd att begagna den lilla erfarenhet jag har av livet vid mina produktioner — det skall vara ett realistiskt stycke, förstår du.» Jag förmodar, att Fröding redan då hade för vana att ironiskt framhålla det förvända. För den realism, som hans dikt var ett prov på, var han givetvis icke svag ens då dikten författades. Hans dikter från samma tid om och till kamrater lida av dylika dikters vanliga fel, att vara för mångordiga, men äga ofta komiska poänger, och det sätt, varpå han återger ett uppdiktat meningsbyte i kamratkretsen, har många fyndiga och lustiga uttryck, en säker karaktäristik och här och där ett väl infogat citat, t. ex. detta från Tegnérs »Axel»:

Och Steffen gick från vrå till vrå
Med ynglingssmala ben.

Han strök om skägget då och då
Och vred mustascherna de små
Från läppen, oskuldsfull och ren,
Som något kväde av Franzén.

Det parodiska inslaget är alltjämt kraftigt — i denna dikt är det Runeberg (»Den döende krigaren»), som lämnat mönstret för versbildningen. Men man har lätt att se, hurusom på detta område ingenting lockar honom att spänna sina krafter: han skriver efter fallenhet utan att eftersträva någon grad av fulländning. Kamratkretsen uppskattade emellertid dessa skämtverser mycket högt, och han steg till värdigheten av *hôlskald* (= ett matställes, »mathåls», skald; jfr vidare anmärkningarna till »Ett liv efter detta»).

Samtidigt började han på allvar det allvarliga diktandet. Bevarad genom en trogen kamrats avskrift är en ytterst viktig och upplysande dikt från 1883 eller 1884:

KOMEDI.

Vilken värld vi leva i!
Vilket brokigt sceneri!
Överallt är skådeplatsen,
Så i kojan som palatsen,
Livets tragikomedi
Spelas där. Entrén är fri.

Se den bistra, ludna tropp,
Rå till själ och grov till kropp
Det är jordens stolta herrar,
Var och en sin broder spärrar
Vägen till mot lyckans topp,
Dit de alla vilja opp!

Bulten, vräken kull varann!
Kämpalek ju hövs en man,
Rucklen, bröder, tömmen glasen!
Brummen, björnar! Hållen basen
Uti livets kör, att han
Riktigt manligt ljuda kan!

Vilken syndaflod av ljud,
Hjälp oss, milde Herre Gud!
Kacklen, mänskosläktets honor,
Skvallren, skinande matronor
Uti ungdomslätta skrud (!)
Och med smink på fårad hud!

Hej! Du ynglingsideal,
Genom snörliv pressad smal,
Valsa på! Håll bara takten
Vid den vilda mannajakten!
Hyckla oskuld, sköna skal
Om en själ, för pengar fal.

Kvinnokärlek, ack, hur skönt
Är du ej med lögner krönt!
På du som visitdräkt tages,
Av du lätt och lustigt drages,
Sen förargad man har rönt,
Att du ej med guld blir lönt.

Hej, prelater, andans män!
Snörvlen om och om igen
Gamla vanda nötta trallen!
Bommen till den trånga skallen,
Lutherska bekännelsen
Ensam trivas kan i den!

Och du, sockersöta släkt,
Milda skara, som är »väckt»,
Sucka över synders lista!
Sucka, sucka till det sista
Och låt aldrig tankens fläkt
Damma av din känslodräkt!

Realister! Hej, gån på!
Verklighet på lögn skall rå!
Porträtteren sant naturen,
Ställen mänskan ibland djuren!
Låten oss på fyra gå,
Kanske må vi bättre då!

Gamla klot, i öde rum
Vandrar du så kall och stum!
Jag kan undra vad du tänkte,
Om de nihilister dränkte
Dig uti petroleum —
Den idén ej vore dum!

Frödings kamrater blevo starkt gripna av denna tidstypiska dikt, då han läste upp den, och avskrivaren har berättat för mig, att det var den, som ingav dem övertygelsen, att Fröding var en verklig skald. Det var efter den, som de trodde på honom och hans framtid. Detta kan ju synas oss överraskande, men i åttitalets början var givetvis allt, som kunde anses tillhöra avsiktspoesin — Almquists betecknande uttryck — vida mera uppskattat än den fylligaste situationsmålning eller den kraftigaste stämningslyrik. De karaktäristiska skildringarna i »På Taddis» visa oss Frödings poetiska gestaltningskraft i ojämförligt mycket otvetydigare dager än den stackatorevy med mänsklig ytlighet och hyckleri, som fyller »Komedi». Dess betydelse ligger i dess egenskap av vittnesbörd om att Frödings åskådning av *la comédie humaine* var stadgat kritisk och oppositionell redan vid denna tidpunkt. Dikten är ju en uppgörelse med ungdomsillusionerna, med tron på människan. Livet är ett sorgespel, men

det är ett löjligt sådant. Av utvecklingsläran har han tillägnat sig synen på män och kvinnor som djur (»den bistra, ludna tropp»), vilkas strid inbördes är striden om »lyckans topp»: föda och makt, en strid, som förgylles med det granna namnet »kämpalek». Kvinnorna äro särskilt anklagade för omåttligt skvaller och prat; den unga kvinnan är fullkomligt falsk, hon hycklar känsla, men strävar bara efter ett rikt gifte, eller åtminstone efter ett gifte: det är som ett eko av anklagelserna i den samtida novell-litteraturen mot societetskvinnorna (ett sådant uttryck som *visitdräkt* pekar ju också i den riktningen). Fullkomligt i stil med många av tidens böcker äro ju också de hetsiga utfallen mot de båda religiösa grupperna, den statskyrkliga och den frikyrkliga, det dogmatiskt inskränkta och vanekristna prästerskapet och den känslofrossande, syndasuckande hopen av läsare. Sist kommer turen till den moderna riktningen inom litteraturen, realismen. Fröding betonar med energisk upprepning, att den flyttar ned människan till djuren, men vänder sig därför icke ifrån den nya bilden av skapelsens herrar. Nej, han vill fresta det nya, eftersom det gamla gav så dåligt resultat. Kanhända skola vi reda oss bättre, om alla illusioner om något högre tas bort ifrån oss, kanhända är oss fotografin, som upplyser oss om vårt verkliga jag, till gagn,

medan däremot den lögnaktiga skönmålningen bara förde oss i fördärvet genom att vilseleda oss. Dock blir världsbilden tröstlös; rymden är öde och tom, ty någon ande svävar ej därigenom eller däröver, jorden tiger och äger ingen livsvärme, och det kvickaste vore, att nihilisterna, de som intet tro, de som förneka allt, beredde jorden till världsbranden genom att dränka den i nafta.

»Komedi» är väl den mest ofrödingska av alla dikter, som Fröding skrivit. Bristen på medkänsla, medlidande, medliv i betraktelsen är lika absolut som bristen på melodi och välljud i formen. Den är hans ohjälpligt strandade försök att med den dåtida realistiska och pessimistiska litteraturen som utgångspunkt poetiskt gestalta sin kritik av människorna och syntetisera sin uppfattning av livet. Det är från ett senare skede av hans utvecklingstid, som vi ha uttalanden i rimbrevet till Mauritz Hellberg 1884. Visserligen är världsbilden alltjämt förmörkad och förtvivlad. I kamratstilens burschikosa vändningar, men utan att med skämtet kunna skyla allvaret skriver han:

Hopp och himmel molnen stänga.
Kallsonn känner lust att hänga
sig och hela mänskligheten,
ledsen vid den myckna dreten.

Men han ser nu i alla fall framtidsvägen och är besluten att gå den. Han har övertygat sig om, att de gamlas åskådning var lögn och dumhet. Deras sätt att förtiga och förneka har gett honom hopp och tro på det nya. Om detta också stött honom tillbaka i början, inser han likväl, att dess tvivel och sökan är att föredraga, och utropar, tillstående, att han mist sitt jag och ännu är självlös:

Nu tror jag fast, att det sanna,
det finns i de unges lag.
Jag tror, att *jag där skall finna*
tillbaka mitt eget jag.

Sannolikt var icke övertygelsen lika fast och viss som de ord, varmed den uttrycktes. Han hade törstat efter en tro och grep begärligt efter vad som bjöds, hur litet det än tycktes ge. På våren samma år skrev han till Hellberg: ». . . vilken god sak tron är. Den är det bästa stöd jag vet för vacklande människobarn, den må omfatta vilken sak som helst. Tron på sig själv är nästan en nödvändighet för att kunna existera, tron på sin saks berättigande och framgång är också bra. Vad den Kristliga tron beträffar, så är den åtföljd av så mycket äckligt pjunk och sådan fientlighet mot den individuella bestämningsrätten, att den är mig motbjudande.»

Rimbrevet ger på samma gång uttryck åt

Frödings starka kärleksbehov. Det är både i namnet Anita och lutsångens rytm något som påminner om Anitraepisoden i »Peer Gynt», men det väsentliga för sångaren har ju legat i polemiken mot konventionsmoralen, som når fram till en för Fröding så kännetecknande strof som denna:

Häv dig, vita barm, och bölja!
Du har rätt därtill!
Vet, att oskuld kan dig följa
huru långt du vill!

Till Uppsalatiden hör även »Hök och duva» (se kommentaren), och det torde vara otvivelaktigt, att Fröding skrev en hel del andra försök under samma tid, vilka icke stå att återfå. Voro omgivningen och tiden än icke gynnsamma för lyrisk alstring, har Fröding emellertid frestat skilda banor för att vinna uttryck för sin personlighet, för sina stämningar likaväl som för sina åsikter, för tillfälliga intryck likaväl som för djupt grundade tycken och övertygelser.

En grupp dikter av helt annat slag tillhör Frödings vistelser i Värmland bland släktingar och ungdomsvänner. En del av dessa har redan letat sig ut till trycket eller åtminstone omnämnts i tidningsartiklar och i »Kusinbref från Gustaf Fröding»; somliga ha i original varit utbjudna till

salu i antikvariat för löjligt uppskruvade pris. Om de allra flesta — det synes mig emellertid sannolikt, att åtminstone en del av större intresse ännu icke blivit känd — gäller, att deras poetiska värde är synnerligen ringa. Det intresse de äga är så gott som uteslutande biografiskt, det är som bidrag till Gustaf Frödings levnadshistoria, som de betyda något för oss. Endast få av dessa dikter hava blivit medtagna här: »Sångmön», »Dä kvetter», »Till en kusin» samt »Ulla la bella» (om denna är så tidig, vilket jag icke finner sannolikt), samtliga meddelade av Cecilia Fröding till »Efterlämnade skrifter» 1914. De höra avgjort till denna förberedelsetids icke ointressanta alster. Där finns något av värmländsk släkt- och herrgårdsstämning, delvis skämtande, delvis redan full av det förgångnas minnen, och där finns även det ringaktande, ironiska i sättet att betrakta sig själv, som ett årtionde senare skulle bli källor till lyriska mästerverk. Dessa dikter äro tvivelsutan utarbetade med långt mera omsorg än flertalet av de tillfällighetsvers, med vilka Fröding annars gladde sin omgivning.

Dessa förskriva sig från umgänget med jämnåriga i Mangskog, Sunne och Brunskog, och vi känna åtminstone några av de familjer, hos vilka den unge Gustaf Fröding under dessa år var vän och poet: brukspatron Petterssons på Stöpafors,

pastor Varodells i Mangskog, major Alstermarks på Berga (se Veckojournalen, praktupplagan, 2 juli 1916, och Göteborgsposten 2 september 1916). En av Frödings kamrater från denna tid, provinsialläkaren Rudolf Varodell, en brorson till pastorn i Mangskog, har skildrat hans alstringsrikedom och slöseriet med dikter i ett brev, varur jag anför följande betecknande ord: »Han strödde omkring sig vers i mängd både under glada, uppsluppna stunder och tunga, dystra dagar, det var en givmildhet utan like i detta liksom i allt hos honom. Flickorna tiggde dikter av honom om allt och vid alla möjliga förhållanden, varför vi tyckte det var som det skulle så vara, då han gav, där alla tävlade om att få giva av sin fatabur. Sällan gömde eller förvarade man något — så bortskämd blev man — ty lika bra eller bättre hade han t. ex. stått i båten eller på klippan och extemporerat, och för resten blev det ofta slagsmål à la indianer och återtaget eller sönderrivet, men jag, som egentligen stod honom närmast och bäst förstod honom, kände sedan igen inslaget här och där i dikterna, då de började komma.» »Fröding var vid denna tid mycket produktiv,» skriver Göteborgspostens meddelare, »han formligen strödde dikter omkring sig. Till omväxling med större dikter, som han sände såväl svenska som utländska tidningar [?] fabricerade han massor av namnsdags-,

förlovnings-, födelsedagsvers o. s. v.» Ur detta ungdomliga sällskapsliv med dess myckna vers härstamma några av de dikter, som numera hela Sverige känner till och kan utantill: »Vackert väder», »Indianer» och »Tre trallande jäntor» kunna med fullkomlig säkerhet hänföras dit.

Emellertid får man givetvis göra någon boskillnad mellan olika slag av dessa dikter. I somliga t. d., av sällskapslivet framkallade sånger på bemärkelsedagar, var avsikten naturligtvis endast att i bunden form frambära en lyckönskan och uttrycka sig med skämtsamma hänsyftningar till föremålets och umgängeskretsens nöje. I andra åter har den vårdslösare, på sällskapslivet beräknade formen varit ett medel att dölja ett innehåll av starkare och innerligare känsloton och i den mer eller mindre godtyckliga fabeln har förstuckits vad som ej kunnat sägas ut rättframt. Det är klart, att redan härigenom har en värdeskillnad uppstått mellan de olika arterna. Ett prov på den förra ger ett utdrag, som meddelas i Göteborgsposten, av en lyckönskningsdikt till brukspatron Pettersson, som var en ivrig brädspelare:

Må lyckan åt honom vid tärningens fall
i framtidens brädspel slå upp »sexor all»
och måtte han aldrig bli »Jan»!

Ett annat prov på samma slags verskonst bjuder en namnsdagsdikt på Josefinadagen, där redan titeln visar, att det muntra ordvrängeriet tagits i anspråk i högsta grad: »Fint Plingplin och Flin på Violin till Fina Flinorina på Finadagen.» Djupare känslor åter anar man i en dikt som »Heloisa och Abelard», i trots av humoristiska inslag mellan de romantiska; det hela är en variation av Schillers Toggenburgsromans och här och där ljuder en stämningston från svärmande månskensnätter:

Nattens drott i himmelssalen
vandrar blek av sorg.
Älvor dansa genom dalen
invid Sloreborg.
Skogens furor silverdränkta
stå på branterna och längta
efter Gud må veta vad.
Och med daggens droppar stänkta
skimra härligt björkens blad.

En glad och skämtande rimmare var han emellertid oftast i denna krets och fann där uttryck för lika sanna sidor av sitt väsen som någonsin i problemdikterna från Uppsala.

En liten grupp tillfällighetsvers hör slutligen till hans vistelse i Varberg och finnes i den där

utgivna tidningen »Fjärsingen»; av flera skäl kan jag likväl icke här dröja vid dessa mindre betydande ting.

Det får emellertid icke förbises, att dessa år även inneburo allvarlig teoretisk förberedelse för diktens kall. Om gången av Frödings systematiska studier känner jag för övrigt föga, men ett brev av honom från 1886 är mycket upplysande med hänsyn till vissa av hans litterära utgångspunkter. En av Frödings vänner hade bett honom om råd och vägvisning, då han själv börjat »skalda». Utförligt och välvilligt gav Fröding sina omdömen och därutöver en hel del goda råd. Det heter i detta brev (av 19/7 1886) bland annat:

»Först och främst tyckes det vara påtagligt, att du är i besittning av den stämning och det sinne för språkets klang, som äro oeftergivliga villkor för en poet. Utan dessa te sig de sublimaste tankar torra och prosaiska. Likväl tror jag, att tankarnas klarhet och harmoni äro nödvändiga även för skalden, om hans verk skall bliva anslående. Han bör därför forma dessa med samma ömhet och smak som språkets melodier och bildernas plastiska linjer. Jag antager därför, att skalden likaväl som tänkaren och konstnären behöver göra studier, att han behöver öva sin talang med sorgfällighet, om han vill att hans stämning

och skapande kraft skall kunna gjuta liv och behag i hans tankes och fantasis skepnader.

Din talang synes mig ännu för litet uppövad. Språket följer icke så smidigt, som det borde, tankarnas och bildernas gestalter. Alltför ståtliga ord användas om obetydligheter och tvärtom svaga uttryck där det fordras starka o. s. v. I allmänhet är ditt poetiska språk icke enkelt utan tryckt av omskrivningar. Enkelheten är likväl mästerskapets fulländning, icke rikedomar av pryd- nader. Runeberg, vilken med de enklaste medel åstadkommer det högsta, är i detta avseende värd att taga till föredöme.

Ditt senaste stycke var en reseskildring och i en sådan torde det vara svårt att fasthålla en genomgående idé, men annars synes det mig, som om en sådan alltid borde finnas i ett poem. Det kan vara en stor eller liten idé, poemet kan vara fulländat i alla fall, men den måste finnas.

Om du således ämnar slå dig på poesi, skulle jag vilja råda dig att på ett eller annat sätt söka öva dels din förmåga att använda rätta bilder på rätta föremål, dels att klargöra idén eller syftningen av dina poem och dels försöka så mycket som möjligt uppmjuka språket, så att det blir användbart för alla skiftningar. En god övning är översättning från främmande skalder, av vilka de tyska äro de lämpligaste, emedan de till skap-

lynne och språkegendomligheter äro mest besläktade med oss.

Allt detta säger jag, icke emedan jag anser poesi som ett släpgöra liksom alla andra, vilka måste pluggas in. Inga regler och band böra binda skalden, när han diktar, men han måste dessförinnan vara fullkomligt herre över materialet, som han använder, och medlen, vilka han brukar. Icke heller talar jag i denna docerande ton, emedan jag anser mig såsom något slags vishetslärare, som undervisar sin lärjunge, utan jag framlägger endast vad jag själv rönt under mitt lärlingskap i rimsnidarnas skrå, vilket lärlingskap gunås ännu fortvarar. Jag har ännu ej åstadkommit något, som vunnit min självkritiks bifall.»

Denna blygsamma, klara och vederhäftiga framställning gör sin författare all heder. Med utomordentlig säkerhet i sina påståenden kräver Fröding först och främst behärskningen av det tekniska, herrskapet över språket, och säger ifrån, att det är sin egen lärogång han återger. Brevet är därför ett betydelsefullt dokument från hans utbildningstid — det enda av detta slag, som hittills kommit i dagen från förberedelseåren, varför jag meddelat det i dess viktigaste delar.

När han skrev detta brev, hade han redan haft dikter tryckta i Karlstadstidningen. Det är honom också en formövning. Han skriver aktuali-

teter, ibland på beställning, han gör parodier och skämtvers samt någon enstaka gång en dikt av djupare innehåll och präglad av hans grubbel över verkliga, egna spörsmål. Han börjar medarbeta i kalendrar och illustrerade tidningar, hans form vinner hastigt säkerhet och mognad, men är ännu icke egenartat personlig i vad han offentliggör. Så kom resan till Tyskland sommaren 1889 och vistelsen där.

Det var lärotidens sista år, viktigt icke bara genom att ge hälsa, utan också genom sina fördjupade studier i främmande litteratur och genom att flytta honom på avstånd från Värmland, Sverige och allt, som sammanhängde därmed. Om hans verkligen storslagna arbete ute i Görlitz vill jag här fatta mig kort, då jag kan hänvisa till den på Frödings egen redogörelse grundade framställningen i mitt utkast (i serien »Svenskar», s. 48 ff.). Vid sidan av det mycket allvarsamma arbetet på sina svenska dikter, försöken att tolka Ibsen och Wennerberg på tyska samt den systematiskt bedrivna läsningen av vitterhet och filosofi, skrev han också en del skämtvers på tyska, som ingår i detta band.

Vid återkomsten till Sverige på sommaren 1890 var han redan i full färd med att göra i ordning sin första diktsamling. Det är därför endast ett par dikter, som här i denna del repre-

sentera tiden efter Görlitzvistelsen. Viktigast av dessa är »Parken», med vilken han tävlade i Svenska akademien detta år. — En och annan av Frödings dikter från 1880-talet vart, som vi veta, ratad för »Gitarr och dragharmonika», men togs upp längre fram, vilket slutligen må anmärkas vid detta försök till översikt över hans ungdomsalstring.

Ruben G:son Berg.

I.

UNGDOMSDIKTER

CLAVERHOUSE.

Säg, minns du kanske Claverhouse,
ock kallad lord Dundee,
han var av Grahames ädla blod
och stolthet sjöd däri.
Han var en man, som aldrig vek,
och faran var för honom lek
och aldrig såg du honom blek
i stridens raseri.

Nej, när rebellen stred med mod,
förtvivlans hjältemod,
när striden röt som åskans dån
och allt i flammor stod,
och när man vildast högg och slog,
den dystre kavaljeren log
— det leendet man visste nog
betydde: »mera blod».

Och ej han övade miskund
mot covenantets män
och den, som råkat i hans våld,
han vände ej igen.
Förgäves covenanten flyr
och döljer sig i skog och myr.
Dundee är här! Lägg an! Ge fyr!
och död är Argyles vän.

Och barn och kvinnor skonade
han ingalunda, »ty
rebellavföda växer opp
och är av samma gry
som gamla whiggar», tänkte han,
»och kvinnan eggar upp sin man».
Och tomt blev hem, dit budet hann:
»Dundee är kommen, fly!»

Så for han fram och mördade
till gagn för kung och stat
och aldrig hatades en man
med så förtvivlat hat,
som det i männens hjärtan sjöd,
som det från kvinnors läppar ljöd,
hos barnet brann i blickens glöd
mot denne järnsoldat.

Men säker rider Claverhouse,
för kulor går han fri.
Mot döden han föraktfullt ler
och är med häxeri
ställd under onda makters vård,
så säges det, och gjuten hård
och hin rår om den tappre lord,
den tappre lord Dundee.

I kungens sal bland riddarna
du ser en skepnad käck
och elegant och stolt, det är
psalmsjungarenas skräck.
Och vore ej hans ögonbryn
och vore icke Grahameshyn,
du trodde kanske, att din syn
med ditt förstånd drev gäck.

Ty han, som på sitt samvete
bär fyrahundra mord,
och han, vars dystra hårdhet är
kring land och rike spord,
är hovets främste kavaljer
och skönheten behagsjukt ler
och trånande på hjälten ser
vid hans galanta ord.

Den skönaste är Claverhouse
bland män på kungens fest
och för sig lika väl i dans,
som han sig för till häst
i något blodigt höglandsslag;
se dessa veka anletsdrag,
märk vilket utsökt fint behag
i varje min och gest.

Men ingen lady i sitt våld
hans tappra hjärta fått,
och loge hon och suckade,
tills hennes hår blev grått,
hon fångade ej hans person,
ty striden blott är hans passion.
Han bytte gärna bort en tron
mot whiggars hugg och skott.

Och snart är han i kamp igen
bland skotska höglandsberg
och mörka rykten ljuda snart,
som kyla ben och märg.
Från norden höres fasans skri
om mord och blodbad, men Dundee
bland morden rider kall och fri
och stänkt med blodets färg.

Men vilken död fick Claverhouse,
med undran frågen I,
och kunde aldrig hämnden rä
på hin och häxeri?
Hans liv en silverkula tog,
i Killiecrankies slag han dog,
där Stuarts fiende han slog,
den tappre lord Dundee.

Ännu ibland, när åskor gå,
vid midnatt skåda vi
i någon öde, enslig trakt,
som folk ej färdas i,
en ryttartrupp betäckt med damm
och blodbestänkt, som spränger fram.
I spetsen blek och allvarsam
bland dem syns lord Dundee.

ABBOTSFORD.

Ack, romantikens ton förklungit,
dess sista sträng på harpan sprungit,
dess störste skald, sir Walter Scott,
för längesen från oss har gått.
Men än hans sång vårt öra tjusar
och vemodsfullt en viskning susar,
en röst från minnets tempelgård
i ekarne på Abbotsford.

Det viskar om de vilda fejder,
som härjat Skottlands sköna nejder,
om trotsighet, om svek och blod,
om ädelhet och hjältemod,
om präktig fest och muntra jakter,
om mörka dåd i vilda trakter,
om fattigman, om kung och lord,
så viskar det på Abbotsford.

Och se, där skymtar ju tartanen
på mannen av den gamla klanen,
som är förglömd av världen nu,
den gamle trogne Evan Dhu.
Mac Ivor, född till höga dater,
går bland sin klan med stolta later.
Hos dem har Charlie trogen vård,
så skymtar det på Abbotsford.

Där ligger Rothsay, skön men härjad,
av hungerdödens blekhet färgad,
där sörjer herrn av Ravenswood
med skövlad lycka, krossat mod,
och där Maria ömt begråter
den trognaste av undersåter.
Den ädle Douglas' lott var hård,
begråtes än på Abbotsford.

Där syns Dalgetty vid pokalen.
Han ordar vitt och brett i salen
om hur han slogs vid Breitenfeld
och finner allting väl beställt.
Men vid hans sida syns en annan
med vemodsdraget över pannan,
som tyckes båda om förgås,
det är markisen av Montrose.

Se dit emellan trädens stammar:
ett slott i brand mot himlen flammar,
du ser en sydländskt skön gestalt,
så kungligt stolt i skick och allt,
stå på ett bröstvärn, blek om kinden,
med lockar fladdrande för vinden.
Hon nämns Judinnan rätt och slätt,
men stammar ned från Davids ätt.

Så lekes skuggors lek i lunden,
men låt [oss] också göra runden
in under götiskt välvda tak
igenom Abbotsfords gemak.
Och även här i öde salar
det gamla trogna minnet talar
om ädelhet hos gammalt blod,
sir Walters eget hjältemod.

Ja, här han satt av sjukdom bruten,
men in i döden dock besluten,
att om han icke leva kan,
han dock skall dö som gentleman.
Sir Walter vilar bland de döde,
mig tyckes dock, som ekon ljöde
av skaldens röst, likt mollackord:
Ännu jag älskar Abbotsford.

* * *

GOTT JULAMOT.

En bredsläde svingar
med fart genom grinden,
en dombjällra klingar,
och kall biter vinden
och aftonen lider mot kvälln.
Och högt på en trappa
vid dörrn står en piga,
nu stanna, nu stiga
en son och en pappa
som bylten ur släden och fälln

Nu hörs faster Heddas
diskant ifrån gången,
man famnas, man räddas,
i schalarne fången,
ur bojor och band med besvär
— det är, som hon ville
en väl, så hon smälte:

»kors, Ferdinand lille,
kors, Gustaf, ni välte
väl inte, ske tack, ni är här!»

Och hela familjen,
från farmor, för dagen
i bästa mantiljen,
till Siri med dragen
beredda till odygd och hyss,
oss hälsar till möte
med korus av gälle
kärvänlige: »söte
och käre och snälle
och rare» och famntag och kyss.

Men vem står och nickar
och småler och skiner,
förnämst bland kusiner,
och menar och blickar
mig an med så troskyldig min?
— Jag minns dig, jag ser dig,
min kära, min snälla
kusin Floribella
och önskar det sker dig
allt lyckligt och gott, min kusin!

Gustaf Fröding.

* * *

ETT LIV EFTER DETTA.

Tröstord från en vetenskaplig akademisk ung vän.

Gamle spjuver, när du druckit
sista skvätten ur pokalen
och på vinglig fot du raglat
ut ur denna jämmerdalen,

— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

ej skall du som ängel svinga
dig mot himlaregioner
för att där med himlaandakt
roa dig med harpotoner,

ej skall du med horn i pannan
och på vanligt ställe svansen
sluka lågor i Gehenna
och ta del i djävulsdansen.

Icke heller skall du irra
ljudlös kring som gast och krama
bygdens tärnor eller skrämma
deras tappra fästmän lama.

Nej, en pastor med en psalmbok
läser över dig och mullen,
men vad helst han sedan spår dig,
nog fan stannar du i kullen,

tills du efter några vårar
sticker fram som gräs ur jorden,
tunnsått timotej, likt dina
hår, de glesaste i norden,

då skall klockarns ko Rölinna,
som behöver mjölk i juvern,
komma lunkande och mumsa
på f. d. gamle spjuvern.

* * *

HÖK OCH DUVA.

Ett vetenskapligt försök.

Förädla duvan till en hök,
förädla höken till en duva,
det är ett darwinistiskt tänkt försök,
på vilket tidens zoologer ruva.

Giv höken svag och mjölig mat,
den djärve jägarn skall bli lugn och lat.
Åt duvan skall du kraftig råbiff laga,
den veka kuttrerskan skall läras jaga.
Och se, och se, hur duvonäbben kröks,
den spetsas till, förlängs, det är en höks!
Och hevreka, du nye Arkimedes,
av hökens klor en turturfot beredes!

Men duvans huvud sjunker ned betryckt
och hökens vinge höjs ej mer till flykt,

de sitta tyst och se vid burens galler
med slocknad blick, hur fjäderskruden faller
de tvina bort, en vacker dag
de ligga döda enligt livets lag.

* * *

SKALDEBREV TILL MAGGAN!

Sloreborg Edane 12 dec. 1884.

Varför håller Maggan käften?
Vad är skälet? Vad har täft'en?
Lider han av hjärnförbening?
Grubblar han på Ibsens mening,
är han sjuk av Strindbergsstriden,
är han rasen eller vriden?
Så jag frågte mig och grät.
Bättre blev det ej för det.
Fingrarne i håret riva,
tills beslutet: »jag skall skriva»
steg ur andens urgrund ut
och på jämmern blev ett slut.
»Jag skall röra Maggans hjärta,
han skall känna ångerns smärta,
han skall ömka den förskjutne,
han skall öppna på de slutne

läpparne och säga ömt:
'Icke har jag Kallsonn glömt.

Allting tiger. Vinterdvalen
vilar över Sloredalen,
tom och ödslig, grå och kulen,
nalkas magfördärvarn Julen.
Hopp och himmel molnen stänga,
Kallsonn känner lust att hänga
sig och hela mänskligheten,
ledsen vid den myckna dreten.
Men han gör det ej: För vesen
är den ynkelige mesen.
Impotens behöver pers,
viljan ragglar härs och tvärs
och man tröstar sig med vers.

Men fastän jag själv är »lässen»,
vi skall du ock känna pressen
av en annans ljugna kval?
Därför bort, begravningstal!

Dina öron vill jag smeka
med små visor. Jag vill leka
på min luta lustelig,
gamle skötevän, för dig.»

ANITA (sång till lutan).

Livets skål! O, min Anita,
uti glömskans dryck!
Jag vill känna varma, vita
jungfrulemmars tryck!

I materien vill jag röna,
riktigt ha i famn
det som andens språk »det sköna»
givit såsom namn!

Jag vill andas blott Anita,
blott Anita se,
känna endast varma, vita
lemmars rörelse!

Högt man prisar konstens njutning,
den är kall och arm
emot väsensammanslutning,
kärlek barm mot barm!

Sinnlighetens makt är kuvad
av en trång moral.
Dygden, stel och överskruvad,
håller långa tal.

Dumheten har funnit mycket,
fann till slut ett fynd,
som föll folken uti tycket:
»Sinnlighet är synd!»

Sedan dess har kungasonen,
son av kung Natur,
av den vise dygdefånen
sparkats ut som djur.

Icke mer han vågar modigt
visa sig bland folk,
men han hämnas, hämnas blodigt
med förgiftad dolk.

Sen när halva mänskligheten
ruttnat ned i grund,
mördad av anständigheten,
kommer segerns stund.

Då skall dygdens makt, den sanna,
ärva den, som ljög.
Sinnligheten skall sin panna
bära stolt och hög.

Kropp med ande skall bli enad
och ett hjärta fritt
med en kärlek, fri och renad,
mänska, skall bli ditt!

Därför, därför, ljuva flicka,
blott till hjärtat lyss!
Låtom oss varandra dricka
i en kyssars kyss!

Rodna kind, du lockomflutna,
på ditt sköna sätt!
Blicka ömt, till hälften slutna
öga, du gör rätt!

Häv dig, vita barm, och bölja!
Du har rätt därtill!
Vet, att oskuld kan dig följa
huru långt du vill!

Älska, älska, min Anita,
med din själ och kropp,
oskuldsfulla, varma, vita.
ljuva rosenknopp!

Maggan ler ett hånfullt löje,
sen han läst med mycket nöje
ovanskrivna små tirader,
brister ut: »Du milde fader,
nej, det här är rent på tok,
månne karln är riktigt klok!»
Nej bevars, nog är jag tokig,
min pegas är bräckt och krokig
som ett gammalt dagsverksök,
gör förtvivlade försök
att från slö prosaisk vila
högt mot Karlavagnen kila.

Sätta ord i rim och takt
hjälper emot självförakt,
man om kraft och snille drömmer
och bedrövligheten glömmer.
Sårat högmod lätt man helar,
om man på sin luta spelar,
därför, Maggan, pling, pling, plang!
Lyssna till min lutas klang!

(Sång till lutan.)

Nu haver jag läst romaner
och sett på skådespel.
Nu haver jag rivit sönder
min själ, som förut var hel.

Med Ibsen haver jag undrat,
vad fanden som är rätt,
med Strindberg haver jag dundrat
och skällt på schåaresätt!

Nu haver jag druckit moderna
idéer, nu är jag full.
Nu hör jag till framtidsflocken,
nu är jag av samma ull.

Kamrater haver jag tusen
och alla ha samma språk
och alla gräva i skiten
i samma skithuskåk.

Att ha kamrater är trevligt
och skönt är fostbrödralag,
man menar med andras mening
och lånar sitt eget jag.

Men nu är jag led vid larmet,
nu är jag en lessen gris,
nu haver jag varit en dåre,
nu ämnar jag bliva vis.

Och jag vill söka de gamle,
de gamle med hår av snö,
de måtte väl tala sanning,
som äro nära att dö!

Jag lyss till de vördnadsvärde,
de hålla så vackra tal
och säga: »var blott beskedlig
och saken är ganska smal.

Om lögnen är mycket gammal,
så är den sann, må du tro,
och blott du lyder de dumme,
skall frid i ditt hjärta bo.»

Haven tack, haven tack, I gubbar,
den gången talten I bra,
nu haver jag lärt mig visdom
och vet, vilken väg jag skall ta.

I given mig modet åter,
I skänken mig tro och hopp,
nu vet jag, var sanning finnes
— rakt mot er det är nätt opp.

Långt bättre med Ibsen undra
än tro på en ljugen rätt,
långt bättre med Strindberg dundra
än tiga helt rätt och slätt.

Nu tror jag fast, att det sanna,
det finns i de unges lag.
Jag tror, att jag där skall finna
tillbaka mitt eget jag.

Och nog av moderna idéer
man kan sig skaffa ett rus,
men rus, som ni vet, går över
vid morgongryningens ljus.

Men ett, som aldrig går över,
är dumhetens kroniska rus,
från vilket ingen vaknar
vid morgongryningens ljus.

Hej, min broder, ack, hur skön!
Är min sång och, ack, hur grön!
Jag är rädd, kritiken klår mig,
kanske Maggan dock förstår mig,

ser av tanke liten smula
bland det dumma och det fula.

Men nu kan du allt, min själ,
vara trött, farväl, farväl!
Men, min broder, vid ditt liv,
skriv, din attan tusan, skriv

till

Agust Kallsonn.

* * *

SÅNGMÖN.

Min sångmö är en gammal nucka,
men dansar ännu metervals
och gnäller som en kaklugnslucka,
det låter icke vackert alls.
Man måste både le och sucka
vid ljuden ifrån denna hals.

Hon är en ful, gemen ragata,
en gräslig häxa, full av hin,
och tycker mycket om att gnata
och skrämma vett ur folk med grin.
Jag skulle, käring, djupt dig hata,
om ej tyvärr du vore min!

Hon ser sig kring ibland i världen
och rider ståtligt på en kvast
och ifrån den blåkullafärden

hon för till mig en riktig last
— och roande och dyrbar är den —
av goda saker hon fått fast.

Lull, lull, en docka gjord av jämmer
med glädjekarmosin på hud
och — ack så roligt — upp hon stämmer
ett verkligt nödropsaktigt ljud,
när man på bröstet henne klämmer.
Se, vilken trasgrann, brokig skrud!

»Det här är mänskan,» kärngen lallar,
»lek nu med henne och var snäll
och tralla efter, som jag trallar,
så få vi nog ihop i kväll
en visa som jag präktig kallar,
så sant jag är en sångmamsell.»

Sen drar hon fram ur sina gömmen
ett leksaksljus, som kallas tron,
och sedan bilderboken drömmen
med ting av otänkbar fason,
en dräkt, som spruckit upp i sömmen,
men fin, som kallas religion.

Men bäst dock äro ögonglasen,
igenom vilka allt som finns
blir mörkt och snett från topp till basen.
Var föremålet ock en prins
man såge genast rackarrasen
igenom tvivlets säkra lins.

Så leka vi, jag och min gumma,
på fantasiens leksaksbord,
och att mitt rykte ej försumma
jag klär vår lek i sköna ord,
kanhända visa, kanske dumma.
Tag mot dem, dyra fosterjord!

* * *

DÄ KVETTER.

Uti vartenda mänskobröst
det bor en trängtan efter tröst;
det finns ej bättre tröst till hands,
om du till sjöss, om du till lands
kring hela jorderunden lette,
än Agust Kallsonns »dä kan kvette».

Och är du usel, är du arm,
och möter dig blott sorg och harm,
och funne du ock aldrig frid,
och levde i en ständig strid,
och hela världen mot dig rette,
var glad ändå, ty »dä kan kvette».

Du kunde någon gång bli kär,
en djup passion ditt bröst förtär.
Men stup ej genast i din grav,

om ock du finge korgen av
din Selma eller vad hon hette,
var lugn, min son, ty »dä kan kvette».

Framför professorn står du dum,
vid alla frågor lika stum,
om näsan blek, om örat het,
om du då alldeles blir bet
och gubben ryter: drag för fanken,
»dä kvetter», svara, kvickt som tanken.

Om du för slagsmål råkat ut
och ett kok stryk du fått till slut
och blivit bultad gul och blå,
du hastigt knyte näven då
och säge: vad jag skulle gett er,
om blott jag orkat, men »dä kvetter»!

Du kanske är en ung poet,
med slika herrars dristighet,
du väntar att bli lagerhöljd,
men blir i stället översköljd
med skurar av kritikens etter,
håll dock god min och säg: »dä kvetter».

Som andra du skall dö en gång,
du väljer vägen, som är trång
och för till salig boningsort,
du ödmjuk står vid himlens port,
om du blir bortvist av Sankt Petter
du svarar lugnt: »Sankt Per, dä kvetter».

* * *

VE!

»Tidens stämning är ond och hård!»
Släktet tröttnat på själavård,
tänker självt och med egna ord
talar högt på Guds sköna jord,

lyssnar icke på fagert snack,
sätter modigt på lögn sin klack,
lögn, som levat i tusen år
och fördenskull i ära står.

Vad blir följden, om gammalt skräp,
detta seklernas tunga släp,
som vi draga bakefter oss,
en gång ryckes från dräkten loss?

Kanske hållningen mera fri,
mer naturlig då skulle bli.
Kanske blicken blev mera klar,
mera skarpsynt, än förr han var!

Vad blir följden, om övertron,
om varendaste illusion,
som vi ärvt ifrån fäders tid,
finge frodas i lugn och frid?

Framåtskridandets svanesång
och kulturens tillbakagång,
tankens välde åsidosatt,
ostörd slummer och ständig natt.

Ve därföre och trefalt ve
över dem, som ej vilja se,
men fördölja med rosenfärg
ruttenheten och rost och ärg!

Ve därföre och trefalt ve
över dem, som oss stenar ge,
när de skulle oss giva bröd
och ge halmstrån åt oss till stöd!

Ve därföre och ve igen
över himlande dunkelmän,
som för sanning oss humbug ge!
Ve er, hycklare, trefalt ve!

* * *

SLUTBALSEPISOD.

De första tio åren
hon ej tillryggalagt,
då sjuttisju på våren
hon fick mig i sin makt,

en liten hoppetossa,
som brukte äta snask
och skolpojkshjärtan krossa
med fjunlätt »pas de basque».

Hon ställde till spektakel,
var vild som stäppens ryss,
blev snäst av fröken Rakel
för sina många hyss.

Vi höllo hop, vi tvenne,
men långt blev det ej sträckt:
i nåder täcktes henne
att äta min konfekt.

*

Nu satt hon mellan tanter,
en sjuttonårig dam,
en vårbild. om vars kanter
man fäst en åldrig ram.

Än var hon lika yster
och ännu lika käck,
en gratiens äkta syster,
så smidigt mjuk och täck.

Men mera rak i livet
hon var och gruvligt smal,
det står nu en gång skrivet:
man snöre mö till bal!

»Och vilken hisklig båge
hon bär vid livets slut!
Vad är nu det för någe?»
Baktalare, vet hut!

En vals var nu just slutad
och pratet var i gång.
Men mot en dörrpost lutad
stod jag så smal och lång.

Jag sträckte på mig ståtligt
som hjälten i en dram.
Min blick var oavlåtligt
hos sjuttonårig dam.

Helt säkert var byroniskt
min hjässa hög och kal
och blicken sken demoniskt
av sargad andes kval.

Hon såg mig nog, hon kände
i hjärtats rot ett sting,
fast hon åt tant sig vände,
som såg hon ingenting.

Då klev han fram, den burken,
den dära fete fan,
han anses »chic», den lurken,
och flickor vilja ha'n.

Nu var ej tid att dröja.
Som en fregatt ses fram
emellan vågor plöja,
jag genom vimlet sam.

Hon sänkte ögonfransen,
ett misslynt »ja» jag fick,
när jag begärde dansen,
som nu av stapeln gick.

Jag slängde och jag svängde
i ovan, svår polkett
och på min arm hon hängde
så smärt och fjäderlätt.

Jag aktade mig varligt
att trampa hennes fot,
det var förskräckligt farligt
bland hundra knuffars hot.

Då som den skjutna kulan
på mig den fete for.
Ack, himmel, under sulan
jag kände sidenskor!!!

Hon skrek och herren vete,
att skriket minns jag än.
Hon fördes av den fete
till tanterna igen.

Jag störtade ur salen,
förtärd av raseri,
nu gav jag tusan balen.
nu var ju allt förbi.

Därute i det svala
jag lättade mitt bröst
och började att tala
med gravlik Hamletsröst:

»Nu går jag bort och slänger
mig vilt i skummig älv,
blir det för kallt, så hänger
jag hemma upp mig själv!»

Jag satte på mig hatten
med hemskt beslutsam håg,
men senare på natten
i ljuvlig sömn jag låg.

* * *

NÄR BANAN BLIR FÄRDIG

Vår tid är bedrövlig, jag gitter ej se,
hur tingen eländigt och bakfram sig te.
Jag hellre mig svingar från nutidens grus
till framtidens härliga lockande ljus.

Hej, banan är färdig, det gick som en dans,
och tågen de komma med guld i sin svans,
med lycka och ära, med glädje och glans
och allt vad i Karlstadboönskningar fanns!

Och Karlstad får handel med främmande land,
millionerna rinna i grosshandlarhand,
de rinna i fickor, de rinna i skrin
och staden blir folkrik och väldig och fin.

Palatser sig resa så ståtligt och grant
sex våningar högt invid gatornas kant.
Mot dem våra stoltaste, finaste hus
sig skulle ta ut som en liten pris snus.

På Herrhagen ryka fabrikernas mängd.
På Galgbergets topp, där man fordom blev hängd,
där pekar ett kyrktorn beskedligt mot skyn
och runtomkring parker förnöja din syn.

Vid Salttorgets stolta statyprydda plats
stå Grosshandlarklubbens och Börsens palats
och Karlstads teater och vårt Grand Hotell,
belysta elektriskt varendaste kväll.

Och spårvagnar ila och ångslupar gå.
Hyrkuskarne svära, om näsorna blå,
från kuskbockens höjd i varendaste vrå
och stadsbuden lata i gathörnen stå.

Och allt skall sig ordna på finaste vis,
affärer och äktenskap, skuld och kurtis,
matronan behöver ej knipa en måg
med nät och med snaror, med tång och med tåg,

ty trånande flickan får göra sitt val
bland rika grossörer i hundradetal,
och icke som nu mellan andra små lamm
till låntagarns hjärta armbåga sig fram.

Och arme civile och löjtnanter små
ej skola förgäves på balerna gå,
ej strutta förgäves med flickor på tå,
ej olönt i ståtliga ställningar stå,

ty grosshandlardöttrar med pengar som gräs
de giva sig villigt i första fransäs
med gods och med guld och med kropp och med själ
— alltsamman är ditt ifrån hjässa till häl!

Och pigorna skola sig kläda i hatt
och snöra sitt fylliga liv till en tratt
och tack vare fiskbens förfinande kläm
man knappt ifrån fröknar skall åtskilja dem.

Och riddarn av disken skall krusa sin lock
och bliva ett mönster i dans och i bock.
På halsduk av »fashion» och hatt av »façon»
all världen skall känna en karlstadsk person.

Och skvallret skall sitta som förr på sin tron,
men växa till förr icke sedd dimension.
Av tandlösa munnar i tusendetal
skall tuggas *ett hundrade tusens* moral.

Ja, mammon skall giva sin älskade stad
i simmande guld nya födelsens bad
och av den föraktade vissnande stolk
skall en gång i tidens fullbordan bli folk.

* * *

DET ÄR KALLT.

Det är kallt, det gnisslar under släden,
rimfrost hänger vit i skägg och hår,
framåt vägen mellan furuträden
genom drivorna i trav det går.

Skogen glesnar och den djupa viken,
full med folk och vimlande av bloss,
lik en drömsyn ifrån sagans riken
breder ut sin öppna famn mot oss.

Röda flammor fladdra över fälten,
återskenet dansar fram på snön,
mänskoströmmarne som svarta bälten
skära rutvis av den vita sjön.

Vilda branter, mörka, underliga
skepnader från tidens morgonstund,
skogomskuggade i höjden stiga
över dalens alabastergrund.

Här och där en munter brasa lågar
bakom rutorna i bondens hus,
och från kyrkans välvda fönsterbågar
strömmar bländande en flod av ljus.

*

— Klang, som dånat från den vigda malmen
dallrar saktare och domnar av,
men därinne höjes morgonpsalmen
om den gryning Nazarenen gav.

Natthöljd värld, som blödande och fången
under kvalens pinotänger skalv,
blev befriad, därför stiger sången
triumferande mot templets valv.

Mänskobarn, som djupt i stoftet böjas
av en hopplös livskamps slaveri,
för en stund på hymnens vingar höjas
till en värld av ljus och harmoni.

Men däruppe i oändligt vida
rymder stjärnorna av evighet
gåtfullt vinkande och tysta skrida
mot ett mål, som ingen dödlig vet.

* * *

VAPENVILA.

Om gränsen de trätte och slogos,
tills gränsen av blodstänk blev röd,
och fästningar gåvos och togos
och högt över dödsskränen ljöd:

»Hugg skurkarne sönder och samman,
de strida mot sanningens sak»,
och hatet, den härjande flamman,
sjöd vilt i bataljernas brak.

Men stundom de vämdes vid blodet,
som levrat på rustningen satt,
och trött blev det trotsiga modet,
den kämpande armen blev matt.

Och fridskölden höjdes på stången,
försoningen fläktade sval
kring skövlade byar och mången
var gäst i sin fiendes sal.

Och drag, som han mötte i striden
så mörka i hjälmskuggans natt,
se ljusare ut emot siden
och spetsar och jägarehatt.

De män, som han förr velat kalla
blott djävlar och vilddjur och troll,
de bliva förvandlade alla
till mänskor på närmare håll.

Den hatade rövarenäven
kan vara en riddarehand,
den lömske och listige räven
är trogen till döden ibland.

Att fiender icke blott strida
av ondska och låghet han fann:
de tro och förtvivla och lida
och längta och hoppas som han.

När därföre stridsluren manat
ånyo till slaktningens dans,
med känslor han förr icke anat
han fällde sin dödande lans.

Han stred för sin plikt och sin ära,
för hem och för folk och för stat,
men aldrig han mer ville nära
sitt forna förtvivlade hat.

Han led av det tvingande öde,
som styrde hans mördarefärd,
och sörjde de blodige döde,
som dignade ned för hans svärd

* * *

ROMAS HERRADÖMEN.

Romas herradömen täckte
nattens mörker, stjärnestänkt,
imperatortidens släkte
låg i drömtyngd slummer sänkt.

Ja, det drömmer smärtans drömmar,
vakna sorgers återsken.
Dagens feberyrsel strömmar
ännu genom märg och ben.

Vilket virrvarr utav gudar,
komna östan-, västanfrån,
som i brokigt skilda skrudar
svärma omkring Kronos' son!

Vilka vilda offerfester!
Blod och blod och åter blod!
Släcka vilja templets gäster
kvalens brand i mörkröd flod.

Eller ock i orgiens glömska,
i dess njutning utan gräns.
Ack, i djupet dock den lömska
eldens frätning ännu känns!

Gå till din amfiteater,
som för mördandet är gjord.
Sluka girigt vilddjursdater,
vältra där din själ i mord!

Ack, för stunden blott det dövar,
men det sliter ur ditt bröst
mänskligheten och det rövar
därmed bort din sista tröst.

Nej, hos slav och imperator
bor ett outsläckligt kval —
icke Zevs, Astarte, Hathor,
icke offrens tusental,

icke gudatrons ruiner,
icke orgiens raseri,
ingen vällust, inga viner
kunna göra anden fri.

Sök filosofiens källa,
spegla dina trötta drag!
Kanske hon kan tillfredsställa
med sin bild ditt brutna jag?

Sök med Zeno själens styrka
och betvinga din natur!
Ideal med Platon dyrka!
Lycka sök med Epikur!

Ja, du sökte och du funnit
blott förtvivlans hjältemod,
stoikerns, vars hopp förrunnit
och som intet återstod.

Platons ätt är blott fantaster.
snärjda in i dikters nät,
lyckans dyrkare i laster
tro sig trampa mästarns fjät.

Vart du än må lyss och blicka,
Kaos brusar kring din stig,
endast Hades' skuggor nicka
ett välkommen emot dig.

Se, då vandrar genom drömmen
fram en manligt skön gestalt
och den vilda mänskoströmmen
stillas, lyssnar överallt.

Ur hans själ gå nya tankar,
nya känslor stiga opp
och de irrande få ankar,
de förtvivlade få hopp.

»Kärleken är det förnämsta
av min faders alla bud,
hyckleriet är det sämsta
av det onda inför Gud.

Ej finns sår, som ej kan helas
av min kärleksreligion,
intet liv, som kan förfelas,
om det stöds av sanningstron.

Låt din tanke aldrig bäva
för en sanning! Själv var sann!
Följ din kallelse och sträva,
lid och kämpa som en man!»

Och välsignande han sträckte
sina armar och med lov
möttes han av tidens släkte,
folk och ädlingar och hov.

*

Morgonsol, som åter målar
ljusklar Medelhavets strand,
även med sin glans bestrålar
Betlehem i Juda land.

I den lilla staden gömdes,
nyfödd, tidens störste man.
Men den nattens dröm, som drömdes,
månne drömmen blivit sann?

Nej, hans liv var blott en strimma
av ett ljus, som snart försvann,
bakom dogmers täta dimma
endast oklart skönjes han.

När han slöt sin sköna bana,
när han gett sitt unga liv,
strax hans namn som lämplig fana
höjdes i partiens kiv.

Han var med i alla tvister,
i det lumpnaste, som fanns,
var han kärnan och de brister
hopen ägde blevo hans.

Och hans bild är nu förvriden,
är en skröplig kyrkbild blott
från den råa medeltiden,
som på konst sig ej förstått.

Gudamänskan, mänskoguden,
våra synders offerlamm,
sådan är den dunkla skruden,
som den bilden visar fram.

Men en gång de skola renas,
dessa ädla, sköna drag,
om ock sanningen försenas,
skall den segra dock en dag.

* * *

BREV TILL M. HELLBERG.

Min gode Maggan!
Du är för trög,
för flitig eller för stolt och hög,
ty åttisexan har nått sin ände,
men aldrig såg jag en enda rad
från min Pylades i Fyris' stad.
Skall det bli sant, att du ryggen vände
åt din Orestes i hans elände?

Jag hade fordom en enda tröst,
det var att höra din sorgsna röst,
den klang beständigt på melodien,
som går ur djupet av sympatien,
dit dissonanserna aldrig nå,
som annars ljuda emellan två.

Väl var vårt band kanske alltför vekt,
det är ej nyttigt att så bli smekt,

ty livet fordrar ju muskelsträngar,
som kunna tåla och giva slängar,
av strider stärkes ju kämpens arm
och ej av vänskap, om än så varm.

Men jag är trött vid det kalla flinet
hos tidens nyktra och visa släkt
vid varje varmare andefläkt,
och jag är led vid det matta vinet,
som kallas måtta och som, förlåt!,
jag ville grina och spotta åt.
Och därför söker jag upp igen
min gamla lyra och min Pylades,
om vilken förr i en saga sades:
han var den arme Atridens vän.

Jag är en fånge i andanom,
min själ förgås i den långa ledan,
som grubblet föder och huldar om;
det var så fruktansvärt längesedan
ett ljud av liv till mitt öra kom.
Jag hör väl eko av stridens dån,
som ständigt ljuder därutifrån,
men för min själ är det blott ett eko
utav en dröm, som är mera matt
än drömmen, drömd i en febernatt,

där mycket vildare röster skreko,
en kör av jämmer och hesa skratt
från jagets burar och oubliétter,
dit jag besvärliga minnen sätter.

Det gamla grälet om svart och vitt,
det lumpna käbblet om mitt och ditt,
och storhet, uppsvälld av sjuka gaser,
och självviskheten i granna fraser,
och galna krumsprång på lyckans bräder
och ulven, gömd under fårakläder,
och satan i en kerubs gestalt,
jag har ett hum om det dära allt.
Och kampen mellan tyrann och träl
och ädel strävan för släktets väl,
och sanningens och förnuftets strider,
alltsammans skumt för mitt öga skrider,
men når ej in till min fångna själ.
Ifrån mig själv kan jag icke slita
min tanke. Ständigt han stirrar på
de slappa dragen, de dödslikt vita.
Han stirrar jämt, men kan ej förstå.
Säg, är han verkligen död, den döde,
har han förtjänat sitt usla öde
att vara till blott helt rätt och slätt
och vissna bort som av maskar frätt?
Och vilken var han, den bleke döde,

det tycks mig, likasom suckar ljöde
ur likets barm, fastän nu för sent,
av något ädelt och ljust och rent?
Kanhända var han ej hel och hållen
den svage stackarn, den arme stollen?
Så har det varit från år till år,
framför mig själv jag förtrollad står.
Jag vet, att det kan till intet båta,
och aldrig gissar jag ut min gåta,
men det blir vanvett till slut och då
blir det väl äntligen slut därpå.

Emellertid om ifrån Pylades
han fick ett tröstande brev till bästes,
då skulle säkert ibland de glades
gemenskap räknas

din vän Orestes.

* * *

EN LIKBEGÄNGELSE.

Det blev då, stolta spannmålstull, ditt öde
att i din ålders blom ur tiden gå!
Sov, fallna storhet, roligt bland de döde
— på domedag du skall en gång uppstå!
— De sörjande stå samlade kring graven,
den ädle Boström sänker stum prestaven.

Den taburett, som hägrat kring hans länder,
den skall han aldrig, aldrig sitta på!
Vad under då, han vrider sina händer,
den store mannen ifrån Östanå!
Men vid hans sida står Burén och gråter
och utav intet sig hugsvala låter.

Och dovt sin sorg den arme Liss hörs klaga,
blott upprätthållen av sin enda röst
— dock än finns ljus uti hans levnads saga,

i Sveriges riksbank söker han en tröst.
Och vasastjärnan viskar blygt och stilla:
»ännu kan du få fler, min gubbe lilla!»

Och upp ur Jöns och upp ur jämmer-Dahlen
går sorgset smäktande Ovids latin,
om allts fåfänglighet, om sista valen,
och om den döde klingar elegin.
Och menlöst fromt på samma visa sjunger
herr doktor Lundström och herr prosten Unger

Vårt Land ses fladdra som en sorgefana
utöver prästers djupa sorgeled.
Till strids, till strids det tycks ånyo mana,
men bleke präster blicka dystert ned
och tårar tillra ned på vita kragar
och dova suckar gå ur stora magar.

Tyst, hör, nu faller över kistan mullen,
av stoft, av mjölstoft den ju kommen är
och stoft den varder åter, spannmålstullen,
— ett skri av smärta genom rymden skär:
för litet, ack, vi våra vapen brynte,
vi voro alltför snälle och försynte!

Då hörs en röst från sorgefanans spalter:
har jag ej andans svärd tillräckligt brynt,
och sägen mig, I skröpliga gestalter,
när var Vårt Land och herr Norén försynt?
Vårt Svenska Dagblad ej I glömma måsten
och Värmlandstidningen och Smålandsposten.

Och det blev tyst, blott vemodsfulla vindar
sin dödspsalm sjunga över kullens grav
och stumma fåglar ifrån kulna lindar
se på, hur skaran långsamt troppar av.
Men sist av alla går Burén och gråter
och utav intet sig hugsvala låter.

Dock, en martyr, ett helgon var den fallna
och över graven skola under ske
och förr'n den döde ännu hunnit kallna,
dess bleka vålnad vi få återse.
Och länge för att be vid helgongraven
skall reaktionen fatta pilgrimsstaven.

* * *

I ROM OCH UPPSALA.

Bräcklig i Olympen bodde
Greklands gamle övergud,
ingen mer hans saga trodde,
ingen lydde mer hans bud.

Sliten från Apcllons panna
var hans torra lagerkrans,
Dionysos tvangs att stanna
stelbent i menaders dans.

Ingen älskande gav löften
nu till Afrodite mer,
skönhetsgördeln föll från höften
som en fläckad trasa ner.

Ömkligt flyende ur striden
Ares gömt sig i en vrå,
Pallas släppte trött egiden
med gorgonens huvud på.

Aldrig mera böjda nackars
ödmjukt fromma hyllningsgärd
gladde denna gamla stackars
avsigkomna gudavärld.

Smädesång från Romas gator
höjde ynglingar och män.
Men en statsklok imperator
tänkte: jag behöver den!

Intet band och ingen prygel,
ingen lag och ingen vakt
hålla slavarne i tygel
såsom tron på gudars makt.

Och de gamla templen smyckas
med cesarisk rikedom,
vinfat öppnas, oxar styckas
för att reta folkets gom.

Purpurprydda processioner
tåga långsamt genom Rom
och i böner och i toner
klingar gudligheten from.

Sånger ljuda, talen flöda
över utav religion,
för att väcka från de döda
den begravna gamla tron.

Folket låter allt sig smaka,
äter, dricker och ser på,
men den gamla tron tillbaka
får det aldrig mer ändå.

*

Andra gudar, andra seder
sedan dess ha fötts och dött,
tiden ständigt gravar reder
för den tro som är förnött.

Även vi ha skapat gudar,
sköna, mäktiga en gång,
även vi ha vävt dem skrudar
utav tanke, dikt och sång.

Men de äro redan gamla,
alltför gamla och för grå;
låt dem då i Guds namn ramla,
när de icke orka stå.

Vartill tjänar det att bringa
dem ett sista offer än, —
inga granna tal och inga
fester ge dem liv igen.

* * *

BROTTSLINGEN.

Allt är upptäckt. Stum och bruten
förs han bort, hans dom är fälld:
han är bannlyst och förskjuten,
utom mänskligheten ställd.

Skygg och skälvande av skammen,
spanar han i allas drag,
men han ser blott ja och amen
till den dom, som fällts i dag.

Hoppets lämningar förtvina,
modets sista flämtning dör,
porten stängs och kvalen grina
emot fången innanför.

Allt är stympat och förvittrat,
allt är skövlat och förbi,
och i själens djup förbittrat
sluter han sitt raseri.

Sista strängen i det godas
strängaspel i hjärtat brast,
och det onda växer, frodas,
biter sig där inne fast. —

Men med självbehag i rösten
fariséer hålla tal,
slå sig för de fromma brösten
och ge lärdom i moral.

Och med ljus och lykta leta
de i hans förflutna liv
och de sticka och de peta
efter dåliga motiv.

Hånande sarkasmer dugga
på den fallna ärans grav,
ej en vålnad, ej en skugga
lämna de igen därav.

Du, som ädelmodigt svärtat
det, som svart tillräckligt var,
upp med barmen, fram med hjärtat
och låt se, vad själv du har!

Ser du, ser du, det finns fläckar,
många, många, fastän små,
men av många, många bäckar
bliver som bekant en å.

Och i mausolén av glitter,
vackert högmodsglitter, byggd,
ser jag nog, att liket sitter
av en liten, liten dygd.

Det var alltså — alltså detta,
som har gjort så stolt ditt mod!
Fall på knä och tvätta, tvätta
med ditt bästa hjärteblod!

Tvätta dig med ångerns vätska,
med förtvivlans frätsten bränn
och fäll sedan grymma, hätska
domar, om du kan, min vän!

Nej, när du som han har lidit
marter utan gräns och tal
och i långa nätter vridit
dig på bädd av ändlöst kval,

kanske då du glömde grandet,
när hos dig du bjälken fann,
kanske att du kände bandet
mellan dig och brottets man!

I, som häcklen, ett förgäten.
ett i högmod glömmen I:
med det mått, varmed I mäten,
skolen I ock mätte bli.

* * *

FÖR SKYTTESAKEN.

Kvava fläktar ur fjärran föras.
Över världshorisonten höras
redan den stigande stormens bud.
När han vilt bryter lös, vet ingen.
— Dånar suset av jättevingen
redan i livssorlets återljud?

Kriget vilar ännu, men vakar.
Hotfullt tändande luntan skakar
över kanonerna mordets hand.
Blott ett tecken — och åskor skalla,
härar brottas och härar falla,
högt emot skyn flammar städers brand.

Kan ej stormen en stridsvåg slunga
upp mot oss, kan ej åskan ljunga
över från främmande rymd till vår?

Och om viggarne nu ej slå oss,
skola därför de aldrig nå oss
även i kommande framtidsår?

Låt oss icke i håglös dvala
sorglöst njuta av fridens svala,
trygghetsingivande vindars smek!
Fyllt av kämpande fäders minne,
folket öve med dådfriskt sinne
prövande, stärkande vapenlek!

Varje bygd bringe fram en skara,
handfast, rådsnabb i varje fara,
skarpsynt som falken och örnen är!
Ville sedan en ovän trampa
fosterjorden, vi kunde stampa
fram ur dess sköte en mäktig här.

Skyttar, stigna ur folkets leder,
kanske vilar en gång på eder
Sveriges, det älskades, väl och ve!
Tagen därföre säkra sikten
på det framtidens mål, som plikten
bjuder modige män att se!

Folk, som ser dina söners gärning,
giv den icke åt slumpens tärning,
giv den fasthellre ditt bästa stöd,
sträck de hjälpande starka händer
emot skaran, du en gång sänder
kanske till kommande kamp och död!

* * *

HEDERSSTANDARET.

Till givarinnorna i skyttarnes namn.

Ej som blodig trofé det vanns
att med multnade veck ge glans
åt ett lik i en griftesal.
Fläcklöst vanns det. I livets mitt,
högtuppburet, det fladdre fritt
framåt, framåt från dal till dal!

Fast det höjdes i fredens tid,
fast det ej klibbar blod därvid,
segertecken det är ändå!
Dit, där idrotten övats bäst,
skall standaret som hedersgäst
följt av jublande bifall gå.

Må det länge få svaja än
över fredliga bygders män,
sammankomna till tävlan blott!

Må det samla från lycklig nejd
glada skaror till vänlig fejd,
där ej död bor i skarpa skott!

Men om kriget sitt röda bloss
svänger över vårt land och oss,
om en ovän med mord går fram,
må standaret sitt blodsdop få,
må det icke av feghet då
smutsas, sölas av usel skam!

Oupplöslig och järnhård må
värmlandsskyttarnes frikår slå
omkring fanan sin jägarlänk!
Det skall bliva vårt bästa svar,
bästa tacken för vårt standar,
värmlandskvinnornas vackra skänk.

* * *

TILL BOKTRYCKAREN C. FORSSELL

PÅ HANS SJUTTIONDEFÖRSTA FÖDELSEDAG.

Sjuttio år av arbete och möda,
tröttsam kamp på hårda vädjobanan,
sorg och motgång kunde icke döda
ynglingen i gamle veteranen.

Gamla stålet kan ännu slå flamma,
som det slog en gång i ungdomsåren.
Klara tanken är alltjämt densamma
under mörka, under vita håren.

Djärva sinnet, som den unge lockat
ut på äventyr i vida världen,
är detsamma än, fastän det plockat
mången lärdom på den långa färden.

Därför andas än hans gamla lunga
friska vindar, varifrån de fläkta.
I det fria står han bland de unga,
när i sjukluft gubbarne försmäkta.

*

En gång stod han själv vid sättarkasten
ordnande de svarta bataljoner,
som i härnad gå mot samhällslasten
och ge friheten åt millioner.

Säkert känner han ej minnet trycka,
av den tid, han stod i våra leder.
Liksom han har skapat själv sin lycka,
äro vi vår egen lyckas smeder.

Därför veta vi, att han förstår oss,
att han oss i grund och botten känner.
Därför tro vi, att han ej försmår oss
såsom trogna, fastän ringa, vänner.

Må han taga mot ett enkelt minne
och ett tack från oss, som hjärtligt önska:
fröjde många lyckoår ditt sinne,
lyckoår med sol och sommargrönska!

Tryckeripersonalen.

* * *

ÄRKEBISKOP JÖNS.

Herr Jöns han sitter på Almarstäk
och gäspar nästan ur led sin käk
— kaniker läsa legender.
Men bispen sakta i skägget svär:
»jag vånne fanen må få de här
i sina glödheta händer.

Nog är det bra med den rätta tron,
men denna eviga snörvelton
är led i längden att höra.
Då är det bättre att mucka gräl
och rida spärritt och slå ihjäl
och bulta fiender möra!»

*

Det slår på porten till Almarstäk,
med krökta knän och med slappad käk
upp springa skrämda kaniker.

Det var ett ilbud — det hade brått
— och tidender ifrån Stockholms slott,
i dörren redan det skriker:

»Herr Jöns, där nere går allt på tok,
i Stockholm finns ej en enda klok
bland edra fränder och vänner!
De flyga kring liksom yra höns,
kom ned och hjälp dem, o fader Jöns
med edra knapar och svenner!

De ha ej vett och de ha ej sans,
de ha ej huvud men bara svans,
och vilja dock styra riket!
Och allt de göra är bara fusk,
och minns, o fader, att utan kusk
kan resan sluta i diket!»

Herr Jöns han reste sig upp och svor:
»så sant som jag på sankt Erik tror,
så sant jag tror på Hin Håle,
skall jag av packet snart göra folk
— tag hit mitt harnesk och svärd och dolk
och sadla genast en fåle!»

Och biskop Jöns drar sin kåpa av
och ställer bort sin förgyllda stav
och sätter på sig sitt pansar.
Med pomp och ståt drager han åstad
och främst i prästerlig kavalkad
hans fåle ostyrigt dansar.

Hej, här skall valsas i Sveriges land,
med fältherrstaven i helig hand
skall ärkebispen slå takten.
Sjung egna psalmlåtar den som törs,
när bispen mässar så att det hörs
från Lund till Torneåtrakten.

Och konung Karl skall få veta av,
vem Herren makten i handen gav,
vem av de två är den störste.
»I täppen munnen i nåder till,
— här är det en blott, som skall och vill,
blott 'Sveriges primas och förste'!»

*

Herr Jöns, han sitter på Stockholms slott,
väl svär han ännu, men hjärtegott
går eden över hans tänder.

Han slipper gäspa ur led sin käk,
som på det självsvedda Almarstäk,
och slipper höra legender.

Ja, lycka till, ers högvördighet,
men lyckan vänder sig, som man vet,
och glöm ej Engelbrekts bönder!
Ett kungarike var Svea land
och prästadömet på lösan sand
är byggt och kunde gå sönder.

* * *

NYÅRSDRÖM.

Över dalen där nere föll måndagern kall
och i drivor låg nejden och sov.
Men från skogsdunklet hördes förvirrade skall
av en marsch, en beslöjad och dov.

Och som hovslag och fottramp det ljöd därifrån,
som millioner soldater i fält,
och allt närmare dundrade trummornas dån
och trumpeternas smatter blev gällt.

Se, där komma de — fram tågar kår efter kår
med baner och med tross och musik
— vem var mannen i spetsen med snövita hår,
som satt böjd och var blek som ett lik?

I hans hand hänger maktlös hans fältherrestav
och med möda han tyglarne för
— se, han vacklar i sadeln — nu faller han av
— under hästskorna hövdingen dör!

Men en lättfotad yngling ur lederna sprang
och i sadeln han var med ett hopp
och sin stegrande hingst med ett ryck han betvang
— det bär av i galopp, i galopp.

Och de tallösa skarorna följa hans spår
och det dånar i skälvande mark
och ett jublande rop genom lederna går:
»Leve länge vår unge monark!»

Endast trotsiga ögon jag såg överallt
och där lästes blott »framåt, framåt!»
Men den stupade fältherrens stela gestalt
ej en blinkning de ägnade åt.

*

Invid synranden eftersta truppen försvann
— blott ett enstaka darrande ljud,
som sin irrande väg mellan klipporna fann,
kom tillbaka från fjärran med bud.

Jag gick ned för att se, vem den stupade var,
som låg ensam bland drivorna nu,
blott ett otydligt årtal på skölden han bar,
men jag tror, att det stod —87.

* * *

SPEKTAKLET BÖRJAS.

Ridån går upp och på scenens bräder
med viktig min stiga rikets fäder
att ge sin omtyckta pjäs igen.

Och uvertyren är nyss förklungen,
den första arian är redan sjungen:
»I gode herrar och svenske män.»

Men stycket lär, som man länge vetat,
ha blivit grundligen omarbetat
av Ångköks-Olle — en stor talang.

Pikanta scener ej skola felas
och huvudrollerna skola spelas
av komiker utav första rang.

Från tiljorna skall Themptander schappa
och i hans ställe skall ärkepappa
sin vighet visa i menuett.

Och tullarne skola släppas lösa,
Vårt Land och Väktarn bli officiösa
och Långe Liss får en taburett.

På tryckfriheten skall girigt prutas.
Socialisterna skola stutas
och statueras exempel på.

Och gammal visdom skall åter tuggas
och obarmhärtigt logiken luggas
och farbror Hedlund på pälsen få.

Ja, käre fäder, som dansen tråden,
att stark och dundrande blir applåden,
det hör jag redan i andanom!

Att ni gör fjasko, är ej otroligt,
men varen tröst — det är lika roligt
att skratta åt och att skriva om.

* * *

TULLSKYDDSRIDDARNES MARSCH.

Mel.: Vikingasäten, åldriga lundar —

Godsägarsäten, stadiga, runda
säckar, det inhemska rågmjölets värn,
sitta i riksdagen. Tullstrider stunda.
Måtte ej pannkaka bli av affärn!
Mjölnarne kvida — mäldtullen tryter!
Mjölnare, trösten er! — lejonet ryter,
lejonet Boström i utskottet skryter,
fram tågar tullmännens frälsningshär!

Och Marcellus höjer fanan
i den press, där han uppträtt som »skyddande» gäst,
och hans öga lyser banan
för varenda patron och vareviga präst.

I spetsen trippar Bildt,
hans sätt är sött och milt,
mera likt en mamsell än en dundrande gud
— när hans skrala stämma talar,
är det mer likt en lergök än tordönets ljud.

Heliga tull! dig hylla och följa
tjocka patroner med mjölgrötigt mod.
Bränning på bränning, bölja på bölja
hävas i tullarnes syndaflod.
Träaktigt slamra Tinnerholmssvärden,
mjöldamm och dumhet omvälva världen,
skyddade äro patronernas gärden
— tullskyddsriddarne sänka gevär.

Och Marcellus fäller lansen
och hans blick glimmar stolt på de mättblivne män
— i den feta anletsglansen
känner väldige kämpen sitt storverk igen.
Men riksmarskalken gnor
till slottet, där han bor,
likt rekryten som sluppit sitt vaktarekall.
Icke roligt, det är troligt,
fann baronen att länge med hjorden gå vall!

Präst och patron nu slå sig tillsamman,
nu skall på frihetens brodd göras kål.
Mjölet åt mjölnarn, åt kättaren flamman,
sunda förnuftet skall brännas på bål,
tullarnes guldskörd fröjdeligt skära,
skrävlande skryta om fädernas ära,
det är de svenska svenskarnes lära,
tullskyddsriddarnes kämpabegär.

Och med häpnad tidens släkten
blicka upp på de gruvliga bärsärkaled.
I den svensk-svenskt »ljusblå» dräkten
gamla Svea förlägen slår ögonen ned.
Ty för en stackars mor
är icke glädjen stor
att av söner bli klädd, som det anstår en tok.
Men av vana kan hon ana,
att den yrande ätten skall åter bli klok.

Godsägarsäten, stadiga, runda
säckar, det inhemska rågmjölets värn,
tullskyddets ålder på eder vi grunda,
sitten bastanta som säten av järn!

Landet, där östgöten tolvpundig gungar
över sitt fält, så att jordgrunden rungar,
göde med bröd för norrländska ungar
tullskyddsriddarnes frälsningshär.

* * *

VULKANISK GRUND.

Från kronorna gasen glimmar,
salongen är överfull:
Britanniens fullblod stimmar
kring lord och kring lady Bull.

Det vimlar av baronetter,
en peer dyker fram ibland;
det blixtrar av epåletter
och skimrar av ordensband.

Förtrollande ladyarmar,
nobless i varenda tum,
och pudrade, vita barmar
sig höja ur spetsars skum.

Juvelernas kalla lågor
i lockarnas svall sig mängt
och skiftande sidenvågor
ha pärlorna glitterstänkt.

Och kallprat, höjt av finesser,
ger chic åt vart minsta grand.
Om blodsvallets små excesser
blott skvallrar kindernas brand.

Lukulliska rätter bida —
ren bordet dignande står;
och blommorna dofter sprida,
som mitt i naturens vår.

Och medan orkestern spelar,
man leder till bords sin dam,
kring taffeln sig hopen delar,
en böljande, brokig ram.

Till takten av gaffelslammer,
som gnisslar och rasslar jämt,
det sprakar av epigrammer
och gnistrar av tanklöst skämt.

Från vinernas glädjekälla
det forsar en skummig flod,
och trotsiga drifter svälla
i hetsigt, bedårat blod.

Förträffliga ljuda talen
i stämningens känslosvall —
då skakas helt plötsligt salen
av dånande, åsklik knall.

Ett sprängskott i källarn lossats —
ett kaos av kvinnoskrik
och skrammel av kärl, som krossats,
var nästa sekunds musik.

Den präktiga, stolta festen
var splittrad, och inom kort
den siste förskräckte gästen
sig skyndsamt förfogat bort.

*

Man läste i morgonbladen
om »misslyckat attentat»
och ordade vilt i staden
om faran för land och stat...

Men snart såg man mera praktiskt
på saken, som spökat styggt:
i London var lugnet faktiskt,
man kunde nog sova tryggt.

»Vi äga ju, vi, kulturen,
som vuxit från hedenhös!...
Den hotande hagelskuren,
den bryter nog aldrig lös!...»

*

Ack, arv efter femti sekel
förspilles på livets drägg!
Men tidernas mene tekel
står skrivet på salens vägg...

Sig trälarnas massor hopa —
och bryta de en gång loss,
då gäller det ock Europa
och odlingens makt bland oss...

Kanhända vår värld skall väckas
ur bildningens långa dröm,
och vetandets härdar släckas
av vilda barbarers ström!?

* * *

MIDVINTERSFEST.

När julen nalkas och när livet fryser
och allt är stelnat under vita fällar
och mänskohjärtat ängslar sig och ryser
i kulna, dödslikt tysta vinterkvällar;

när kalla stjärnor över snöfält blänka
och månen sorgblek över isar skrider,
jag vet ej varför, men jag måste tänka
på flydda sekler, på förgångna tider.

För hatets vingar vintervind är förlig,
jag ser dem åter flaxa, iskallt vita.
Jag ser det gamla bistra, hedna örlig
med glupska käftar i sitt byte slita.

Vid gränsen brottas folken emot folken,
de mjälla drivorna av blodregn stänkas,
mot svärdet gnisslar svärd och dolk mot dolken
och byar brinna, unga kvinnor kränkas.

I bygden rasar ätten emot ätten
och blodshämnd tassar kring på lömska sulor
och eldsken flammar över vita slätten:
— de bränna ned varandras usla kulor.

I tiomila skog gå tysta fejder
och skumma bakhåll mellan snåren tassla
och stigmän smyga genom öde nejder
och dämpat klingorna i skidan rassla.

*

Då känns det gott att ha ett säkert ide
med stängda gluggar, fasta ekebommar,
där trofast vänskap smitt sitt säkra smide
och hjärtligt hemliv omkring härden blommar.

Med glättig min i väderbitna dragen
och muntert glam på tungorna sig samla
av utbredd släkt de spridda hjonelagen —
midvintersfest skall firas hos de gamla.

Och torrvedsblossen skina ifrån väggen
på bordets fyllda remmare och bunkar.
I kärnfrisk matlust röras långa skäggen,
av ölskum stänkta efter djupa klunkar.

Och skiagången går och fläsket smakar
och ingen sviker i det ädla dryckjom
och som en kullblåst skog skrattsalvan brakar
åt vittra grötrim och åt androm styckjom.

Och nu skall dansas. Axelbrede svennen
om fylligt jungfruliv slår starka armen
och kärestan sig lutar mot kärvännen
och hjärtat klappar underligt i barmen.

Och kinden skiner röd och ögat flammar
och gula flätor slå kring gula nackar
och svetten lackar, hela stugan dammar
och golvet dånar under hårda klackar.

Men gamlefar, som burit livets tunga
och genomlevat många hårda öden,
ifrån sin vrå betraktar milt de unga
och småler gott och väntar lugnt på döden.

Än flaxa över världen hatets vingar
och för dess flykt är vinden ännu förlig
och varje bud, som iltågsposten bringar,
förkunnar människornas bittra örlig.

Men kärleken har inte släckts av striden —
ännu en gnista under askan glimmar
och än har icke glöden släckts av tiden —
han lever upp ibland för några timmar.

* * *

JULTANKAR.

Träldomsandens mörker täckte
Israels förfallna släkte,
slumrarne i Davids stad.
Sömnens ro av intet stördes
— intet frihetseko hördes
från Barseba upp till Gad.

Jakobs friska träd förtvinat,
när dess ljuskrafts källsprång sinat,
och dess frukt var torra blad.
Siartanken fällde vingen
— stum var Zions harpa — ingen
balsam skänkte Gilead.

Plötsligt gälla stämmor bjuda:
res dig, res dig, fallna Juda

— Israel, två av din skam!
Vakna upp! — du skall befrias
— hjälten, konungen Messias
i sitt rike drager fram.

Han är sanningen och livet
och om honom är det skrivet:
han skall föda dig på nytt!
Vakna! — Sommaren är nära,
rika frukter skall du bära,
när det tunga mörkret flytt.

Israel ur sömnen väcktes
av den unga dag, som bräcktes,
men dess morgonhymn var hot
och dess hyllning var allena:
grip och dräp och slå och stena!
— och dess frihetssång var knot.

Han, som skulle pånyttföda,
han, som skulle i de döda
väcka anden, som förgått,
fick med blodig törnekrona
hängd på korsets träd försona
sanningens och livets brott.

Men hans boning är ej graven
— över länderna och haven
ljuder än hans: Varde ljus!
Ännu viner tungt hans gissel
— hyckleriets tandagnissel
skär igenom tidens brus.

*

Varje sanning världen föder,
varje ädel kraft, som glöder
att få slunga fram sitt: bliv!,
må dess vänner trofast vakta,
ty herodianer trakta
ständigt efter barnets liv.

Må den lilla trogna skaran
följa sin profet i faran,
när till mognad han har nått,
ty de fariséer mena
alltid lika: grip och stena!
— korsfäst, korsfäst honom blott!

Och om han, som borde hyllas
likt en konung, skulle myllas
livlös ned i neslig grav,

må ej de, som sågo såren,
må ej de, som följde båren
låta skrämma sig därav!

Är han ock för sekler somnad,
är till fullo ej fullkomnad
hans konungsliga bedrift,
skall åt framtiden bevarad,
han dock stiga fram förklarad
ur sin hundraåra grift.

* * *

SOL OCH PANNKAKA.

Den sköna byggnaden jag byggt har krossats,
i årens lopp ha alla fogar lossats
och alla krampor, alla spik och skruvar,
och i ruinerna bo möss och uvar.

Det stolta tornet, högt som Gaurisankar,
jag byggt så djärvt av unga käcka tankar,
har böjt sin panna djupt och vittrat sönder,
till grustag kan det nyttjas nu av bönder.

Och mossan grönt på gistna murar sömmar
kring fresker målade med framtidsdrömmar
och med panelen stormen hårt förfarit,
och ingen ser var stuckaturen varit.

Och nischerna, där mina gamla gudar
i naken skönhet eller marmorskrudar
sett ner med nåd på mig och andra fromma,
de äro sönderfallna eller tomma.

Bland golvens längesedan ruttna bräder,
där fantasierna i silkekläder
som unga fröknar svängde sina fötter,
där trängas enarnes och ljungens rötter.

Men ser jag noga, varsnas ännu spåren
bland fallna väggar efter korridoren,
som mattlagd ledde till de där gemaken
med amoriner målade i taken.

Allt det som tyngst i mina tankar vägde,
allt det jag skönast ibland skatter ägde
i smakfull ordning hade där jag hopat
— nu är det stulet eller undansopat.

Dit skulle jag ha fört den högttillbedda,
den efterlängtade, den aldrig sedda,
där skulle vi vid skymningstiden sitta
och på varandra och i brasan titta.

Jag skulle lagt min stolta furstehjässa
i sammetsklädda knän hos min prinsessa
och sett det färgspel hennes ögon speglat
och huru drömmar över djupen seglat.

Och lugn och glad och kär jag skulle skrutit
om storverk, som jag utfört och beslutit.
Hon skulle kysst min panna varmt och stilla
och viskat: »utmärkt bra, min gosse lilla»!

Ett snöpligt slut tog hela kärleksdramen
— jag fick ej reda på den sköna damen.
De vackra taken ligga nu på backen
och amorinerna ha brutit nacken.

Det är omöjligt att bo kvar i huset,
nu vill jag skaffa bort det myckna gruset
och stommen vill jag ge den sista sparken
och jämna allt, som ännu står, med marken.

Och pietetens tårar vill jag svälja,
med sorg i hjärtat vill jag gå och sälja
åt samlarvurmar eller taveljudar
vad som är kvar av mina spruckna gudar.

Men sedan vill jag bygga mig en stuga,
en enkel fyrkant med en dörr får duga,
och där på gröt och välling vill jag leva
och flitigt prosans tunga svarvstol veva.

Och jag vill skaffa mig en duktig kvinna
till mina dagars följeslagarinna,
ej någon svärmande förfinad toka,
men en som stoppar strumpor och kan koka.

Kom sedan vem som vill med nya planer
att bygga slott och leva som romaner
— jag vänder vresigt ryggen åt förslagen,
ty slikt är dyrt och fyller icke magen.

* * *

EINE ALTE GESCHICHTE.

»Ich weiss nicht, was soll est bedeuten,
dass ich so traurig bin;
ein Mährchen aus alten Zeiten,
das kommt mir nicht aus dem Sinn.»

Wo eisige Felsen hingen
hoch über der wallenden See,
ich hörte ein Liedchen klingen
von Liebe und Liebesweh.

Da steht am Meeresstrande
ein niedliches Mädelein,
da steht im Rennthiergewande
die Herzallerliebste mein.

Da steht sie und singt und stricket
am Strickstrumpf im Mondenlicht
und aus dem Pelze blicket
ihr rosiges Gesicht.

Die wunderzarten Glieder
beschatten den ewigen Schnee,
sie singt lapponische Lieder
von Liebe und Liebesweh.

— Da steigt vom Gesang gelocket
ein Eisbär aus Wellenschaum
— er sieht mein Liebchen — er stocket
und steht wie im süssen Traum.

Verliebt mit der zottigen Tatze
er wieget hin und her
— dann stürzt er mit meinem Schatze
hinab ins tiefe Meer.

Ich soll es nie vergessen,
wie meines Liebchens Gebein
ich sah vom Bären gefressen
im hellen Mondenschein.

*

Ich sass bei meiner Hütte
in Trauer und Trauerwahn.
Es schmeckte mir nicht der Stockfisch,
es schmeckte mir nicht der Thran.

Ich sass und dachte an Rache,
an Rache mit wilder Wuth:
ich will doch einmal sehen
der Eisbären Herzensblut!

Ich ging zum Meeresstrande
und schob den Kahn ins Meer
— in meinen Fäusten blitzte
mein alter Walfischspeer.

Und ist ein Eisbär gerathen
mir in das listige Netz,
da hab' ich gerufen: sterbe,
vermaledeiter Petz!

Sie mussten alle sterben,
sie mussten alle vergehn
— ein Eisbär ist in Schweden,
in Schweden nicht mehr zu sehn.

*

Ich war so nervöse geworden
von Trauer und Bärenjagd,
und langweilig auch im Norden
es ist, unter uns gesagt.

Mein Herz war zum Tod beklommen,
ich konnte nicht leben dort
und so bin ich hergekommen
in diesen traurigen Ort.

Ich sitze jetzt und weine
in trauriger Heilanstalt
und lese den weinenden Heine
mit grimmiger Gewalt.

Ich dichte Liebesgedichte
mit Phantasie von Blei
— es ist eine alte Geschichte,
doch bleibt sie immer neu.

* * *

LIEDER DER LANGEWEILE.

Ett minne från Tyskland.

I närheten av Riesengebirge ligger en ståtlig palatslik byggnad, omgiven av flyglar och parkanläggningar. Den ser nästan ut som ett gammalt herresäte. Men kommer man inom portarna, är det mer likt en kasern, fastän en förnäm kasern för överklass. Det är långa korridorer med numrerade dörrar, bakom vilka man överallt finner samma inredning — jämförelsevis smakfull och solid, men alltid en smula kasernmässig. Det är i själva verket också något av en kasern — en kasern för sällskapslivets invalider, det stora kontinentala överklasslivets sårade och slagna. Hit söka utdansade skönheter från Wien, preussiska officerare från Berlin, vilkas strama hållning brutits av världsstadens nöjen, bankirer och jurister, som släpat sig halvt till döds i guldvinstens tjänst, författare och konstnärer, som undergrävt sin hälsa med nervöst arbete och allehanda stimule-

rings- och dövningsmedel. Alla yrken, alla rangklasser utom de lägre och lägsta, äro här representerade, alla åldrar och kön. Det finnes t. o. m. nervösa sjuklingar, som icke hunnit över tioårsåldern, men som fått ärva sina föräldrars syndastraff i förening med deras förnäma namn eller rikliga räntor. En särskild byggnad med skola och leksalar är inrymd åt dessa hypokondrer och hysteriker i miniatyr.

Livet på en sådan plats har icke mycken likhet med det halvt blaserade och dåsiga, halvt levnadsglada vimlet vid en vanlig kurort. Vid brunnarna och baden är den stora majoriteten endast måttligt berörd av krämpor. Många komma blott dit för att vila eller roa sig. Det sjuka behärskar icke stämningen, utan förefinnes som en mer eller mindre stark skiftning åt mörkt i den allmänna färglösa flanörstillvaron.

Här är det icke så. Här är sjukdomen den allsvåldige härskaren — den råder i var cell och fiber, blickar ur alla ögon, talar med alla tungor, suckar i plågans ångestfulla andetag under sömnlösa nätter.

Bland de andra bedrövade invånarna i denna kasern för nervsjuka vistades för åtskilliga år sedan författaren till »Lieder der Langeweile». En av de sista ljusglimtarna i hypokondrernas helvete är humorn, än fördystrad till glåmigt småleende

galghumor, än förödmjukad till en utlevad pajazzos ansträngda försök att vara tokrolig för att narra åskådare att skratta. Det var väl i dylik stämning, som »die Lieder der Langeweile» kommo till. Jag läste vid den tiden Heinrich Heine såsom en sorts psalmbok till tröst och uppbyggelse i bedrövelsen, blev gripen av samma parodistiskt sorglustiga och självsvåldiga anda, som en gång besjälat den tårögt leende skalden själv, kände mig manad att efterbilda och lyckades verkligen med mina »Lieder» framlocka ett och annat mulet löje ur mina tyska olyckskamrater.

* * *

I.

Im wunderschönen Monat Mai,
als alle Knospen sprangen,
da hat die Langeweile
am ärgsten angefangen.

Im wunderschönen Monat Mai,
als alle Vögel sangen,
die Lieder der Langeweile
in meinem Herzen klangen.

* * *

2.

Es ist ein ewiges Klagen,
ein ewiges »Ach Herr Je»,
dem einen thut's weh im Magen,
dem andern im Kopf thut's weh.

Es klagt der Herr Amtesrichter,
es klagt der Herr Schultze laut,
es klagt der Schwede, der Dichter,
der düster zum Boden schaut.

Da bläst der gute Herr Strange
so heiter im lustigen Horn,
in traurigen Ohren vom Klange
es geht ein scharfer Dorn.

* * *

3.

Morgens steh' ich auf und frage:
wird etwas heute gescheh'n?
Abends schlaf' ich ein und sage:
auch heut' ist nichts gescheh'n.

So es geht von Tag zu Tage,
ew'ges, trübes Einerlei
— ach du bist mir eine Plage,
wunderschöner Monat Mai!

* * *

4.

Ich werde sie niemals vergessen,
die Würste von Fett und Blut,
ein seltsames deutsches Essen,
— doch schmeckt's dem Herrn Strange gut.

Ich wollte, ich wollte indessen
ich hätte den Heldenmut
die seltsamen Würste zu essen,
die Würste von Fett und Blut.

* * *

5.

Die Wolken ziehen nach Norden,
mir scheint, dass die Wolken reden,
mir scheint, dass sie reden und sagen:
folg mit, folg mit nach Schweden!

Ich wollte ich wäre im Norden
und kaute die Roggenkrusten
und ässe gekochte Kartoffeln
und stürbe von Schnupfen und Husten!

* * *

6.

Und wäre ich nicht der Schwede,
ich wünschte, ich wäre der Hauptmann,*
er singt und er lacht und er jauchzet,
er ist ein Glücklicher, glaubt man.

Nicht ihm mit Seufzen und Klagen
die selige Ruhe beraubt man
— er ist die Oase der Wüste,
ich wollte, ich wäre der Hauptmann.

* Ein gemütlicher Sachse, der den französischen Feldzug mitgemacht hatte.

* * *

7.

Ich wollte, ich wäre gescheiter
als ich von Natur es bin,
dann könnte ich Antwort geben
der klugen Frau aus Berlin.

Sie hat mir gesprochen von »Edda»
— ich habe gesagt: »ach so!»
Sie sagte: »do you speak english?»
und ich ein verworrenes »no!»

* * *

8.

»Herr Schultze, wollen Sie schmeissen?»*
Herr Schultze er sagt: »ja wohl!»
Wir schmeissen in Tagen und Wochen,
wir schmeissen den Ring wie toll.

Und Tage und Wochen vergehen,
wir schmeissen Tagein Tagaus
— die furchtbare Langeweile,
die schmeissen wir nicht hinaus.

* Ich habe mit dem Herrn Schultze tagtäglich das Ringspiel gespielt.

* * *

9.

Trübe und finster trauert der Himmel,
gewitterweissagend zieht der Wind heran.
Leise, leise weht der Wind in den Bäumen
— spricht er von nahenden Schicksalsschlägen,
saust er von herzenzerschmetterndem Unglück
oder spricht er die dumpfe
Sprache der Langeweile?

Ziehen vorbei mit gesenkten Köpfen
die lieblichen Frauen und Fräulein,
dicht auf den Fersen gefolgt von
trauriger, düsterblickender Männerschar,
trübselig schnurrbartkräuselnd,
halblautfluchend,
seufzend aus langweiligen Herzen tief.

Dunkler wird es im Garten,
die Vögelein schweigen.
Es donnert ein Donnergepolter
— nicht aus den Wolken,

sondern
aus der unheimlichen, spukenden Kegelbahn,
wo der junge Graf Wlapsky
zornig gegen die Kegel losgeht,
um den in Wolken nahenden Zeus
herauszufordern zum Kampf.

Höret Ihr nicht, Ihr Männer,
nicht das Sausen der Flügel der Schwermuth,
fühlet Ihr nicht die Schwüle der Langeweile,
die aus dem Reiche der Schatten steigt?
Reisset die Fesseln entzwei,
die Fesseln der Langeweile,
lassen uns mutig gewaltigen Schrittes
nach dem »Blockhaus» stürmen
und da ertränken
das Elend des Daseins
in schäumendem tiefbraunfarbenem Bier!

* * *

10.

Vorüber ging das Ungewitter,
der Abend kommt, der Mond ist da,
aus dem Gemach des Himmels tritt er
und ist so hold und bleich, ach ja!*

Die kühlen Abendwinde wehen,
die Rosen duften wundervoll,
es klingt ein Lied durch die Alléen,
ein sanftes Wehmuthslied in Moll.

Ist dies die süsse Philomele,
es stirbt so fein melodisch hin?
Ach nein, das Lied kommt aus der Kehle
der holden Frau Professorin.

* Die Lieblingsinterjection des Verfassers, der auch selbst »Ach Ja« genannt worden ist, weil er sie so oft ausgesprochen hat.

Sie singt und blicket an die Sterne,
sie seufzet »Ach!» sie seufzet »Au!»
— Nach dem Professor in der Ferne
wohl sehnt sich des Professors Frau!

* * *

II.

Mühsam wird dem Müssiggänger
doch zuletzt der Müssiggang
und er wird ein Minnesänger
und er geht zum Wettgesang.

Treten vor zwei edle Streiter,
schwingen hoch den Hut: hurrah!
und der Eine heisst Herr Reuther*
und der Andre heisst »Ach Ja».

Stürzen dann mit scharfen Reimen
tapfer auf einander los,
die Pegasen wild sich bäumen
und das Schauspiel ist famos.

* Ein junger Mann, der auch Verse gemacht und mit dem Verfasser um die Wette gesungen hat.

Nervenheil'ge Frauen schauen
gnädighold die Kämpfer an,
und sie blinzen mit den blauen
Augen dem, der Sieg gewann.

Zweimal bin ich schon geschlagen
vom Reutherischen Talent
— doch noch einmal will ich's wagen,
Himmel — Herrgott — Sacrament!

* * *

12.

Von dem Feste will ich singen
von dem Fest im grossen Saale,
von den traurigmuntern Spielen
bei der Punschkristallnen Schale.

Von der Punschkristallnen Schale
und ambrosischsüssen Eise,
von den Heilanstaltenfreuden
an dem Strand der schönen Neisse.

* * *

13.

Es hüpfen die Liebesgötter
vergnügt am gemalten Dach,
es leuchten die Lampen und Lichter
im schimmernden Festgemach.

Es lachen die weissen Kaiser
herunter gar gnädiglich,
Herr Wilhelm, der Alte, der Junge,
der gute Herr Friederich.

Sie können sich gar nicht halten
vor Lachen und Heiterkeit
als sie die Gesellschaft schauen,
das sich auf die Stüle reiht.

Die bunte Gesellschaft kichert
und spielt das »Mager und Fett»,
es scheinet den weissen Kaisern
gar niedlich und hübsch und nett.

* * *

14.

Wie die alten Senatoren
sassen einst im alten Rom,
als hinein die Galler stürmten
wild in den geweihten Dom,

so Herr Strange, so Herr Schultze
sassen in dem Sopha still,
ruhig blickend, ruhig horchend
an das wilde Vaudeville.

Schreiet, tobet, Ihr Barbaren,
toll und greinenden Gesichts,
dem Herrn Strange, dem Herrn Schultze
thut es weniger als Nichts.

* * *

15.

Und das Fest ist schon vorüber
und ich denk' an meine Heimat
an der Jugend Liebesgrübel
in dem Halblicht der Polarnacht.

* * *

PARKEN.

Min slottsfasad står ljus i aftonsolen,
det plaskar sakta i fontänens vatten
och hyacinten, rosen och violen
till mötes dofta mig ifrån rabatten.

Tulpanen flammar och magnolian blommar
bland hundra tropiskt ättestolta fränder
och vilken färgprakt! vilka rikedomar!
och vilken symfoni av doft från alla länder!

Det dårar sinnet, liksom livet dårar,
och skiftar tjusande, som livet skiftar,
och törne finns tillreds att väcka tårar
och doftrikt kärl med saften, som förgiftar.

Det är för brokigt rikt för mina sinnen,
jag vill se trofast enkelt grönt på marken,
jag trives bäst med mina gamla minnen
ibland de skumma skuggorna i parken.

*

Det är dock härligt, är dock mäktigt skönt
— de tusen stammarna, som bära taket,
och dessa massorna av lummigt grönt,
som täckt och höljt det väldiga gemaket!

Det är ett mörkgrönt sakta vindrört hav,
som i sin svala famn ett tempel fångar
och lagt sig lent om fris och arkitrav
och översvämmat vida pelargångar.

Och blicken vilar sig och finner ro,
när han på mjuka gröna böljor föres,
och lugna drömmar under valven bo
och i det tysta minnets stämma höres.

Till sorgsen smärta mildras ångerns tagg
och sorgerna till stilla vemod domna,
på vissnat livsmod faller hoppets dagg
och hatet dör och lidelserna somna.

*

Likt någon gammal halvt förvirrad sägen,
likt någon sällsam dröm, som jag har drömt,
i labyrinters slingor vindas vägen,
dess rätta lopp för längesen jag glömt.

Min väg har gått i andra labyrinter,
på livets falska stigar har jag gått,
där blicken vilseförs och foten slinter
och ingen än det sökta målet nått.

Av mången vacker villa har jag bländats
och ödslig tomhet har jag vunnit blott.
Nu har min långa vilsna irrfärd ändats,
nu vill jag leva i mitt lugna slott.

Nu vill jag glömma, hur mig själv jag rånat
på allt det bästa, som en gång var mitt.
I våldsam dårskap har mitt huvud grånat,
i enslig vila skall det bliva vitt!

*

Igenom löven spridda strålar bryta
och kasta glimtar på den tysta dammen
och över vattnets näckrosprydda yta
akacior och askar luta stammen.

Och över dunklet simma vita svanor,
från varje linje strömmar den förtrollning,
som är ett arv ifrån förnäma anor,
som levt sitt liv av makt och ädel hållning.

De glida plastiskt över vattenspegeln,
som höga tankars stolta långskepp glida,
när mod och framtidshopp fört vind i segeln
och sinnet ännu aldrig lärt att lida.

Men se, den ene söker sig till stranden,
han rör sig ovigt på den hårda jorden,
som bland det låga den förnäme anden,
och till en oskön vrångbild är han vorden.

*

I blom står än den väldiga kastanjen,
liksom den stod, jag minns, en annan gång.
På bordet där stod skummande champagnen
och runt omkring ljöd hurrarop och sång.

Ett stackars rådjurs hjärtblod hade flutit,
sen mina hundar sprungit bytet fatt,
mitt första mästerskott jag hade skjutit,
min själ var lustig och mitt hjärta glatt.

Det sjöd i blodet och den ädla saften
jag kände spritta i varenda nerv,
inom mig kände jag den hårda kraften,
som för till bragder — eller till fördärv

I jorden växa snart kastanjens grenar
— hon stänger långsamt sitt smaragdpalats
och döljer så, jag vet att så hon menar,
min första usla glädjes skådeplats.

*

Där står en gudabild till hälften gömd,
ty parken flätar grönt omkring de vite,
det är en övergiven och förglömd,
förvittrad, sönderslagen Afrodite.

Du ensliga, du övergivna bild,
jag bär en motbild med desamma dragen
i hjärtats park, som länge vuxit vild,
och även den är glömd och sönderslagen!

Dock var den fordom stolt och skön som du,
tills jag en dag slog sönder den förbittrat.
Dess härliga gestalt är härjad nu,
dess rena anlete är nu förvittrat.

Låt snåren breda sig, låt rankor slå
om vita lemmarna den gröna kjolen,
det gör mig ont, men det är bättre så,
än om du lytt och naken mötte solen!

*

Det är en öppen plats, där blommor växa
och kanten skuggas mörk av gamla ekar.
Jag minns, hur glad jag sprang från bok och läxa
att pröva här min unga kraft i lekar.

Och det var här en kväll, när maj stod grönast,
som dansen gick och skrattet ljöd i snåret
och hon som folkets stämma dömde skönast
bar blygt och stolt sin eklövskrans i håret.

Det var en ström av lena silkeböljor,
som över halsens tunna spetsar föllo
och över mörkrött liv, som silversöljor
omkring det smala livet sammanhöllo.

Hon var så frisk som daggen över knoppen,
så spänstigt lätt, så fylligt smärt och smidig
— men det föll dammstoft i den klara droppen
och din förvissning, arma knopp, blev tidig!

*

Bersån är ödslig, häcken är förvildad,
ett marmorbords fragment ha fallit ner
och soffan själv, av torv och mossa bildad,
för vissna löv och kvistar syns ej mer.

Ja, det var här, liksom i dag det hände,
jag allting minns och allting återser,
jag känner än, hur mina läppar brände
mot hennes läppar, hon, som är ej mer.

Hon var en ärlig själ, som föga visste,
hur det bland människor går till och sker,
hon trodde mig om gott och trodde miste;
det kom en tid — då trodde hon ej mer.

Det kom en tid, den tunga sorgetiden,
hon övergavs — och sjönk — och är ej mer;
och själv jag övergavs av sinnesfriden,
den vacklade — och sjönk — och är ej mer.

*

Det växer gammalt gräs i slingergången
och buskarna stå vilt tillhopasnodda
och murgrön klänger över paviljongen,
den lutande, den länge obebodda.

I spillror fallen ligger förstusvalen
och genom dörrens springor tränger dagen,
tapeten gulnar i den lilla salen
och i ruiner hänga överdragen.

Och spindlar vävt sin väv i budoaren,
på toaletten fallit damm i flockar,
där hon beskäftigt snabb och konstförfaren
med nätta fingrar prydde sina lockar.

Ett lyckligt barn jag krossat utan skoning,
en fattig ödmjuk glädje har jag rövat
— det är en ting, som kräver lång försoning,
min själ är vek, mitt hjärta är bedrövat!

*

Det kvällas redan, mörkare det skymmer
och dunkel faller över lind och björk.
Så faller skuggan av ett gömt bekymmer
på själens drömmerier tung och mörk.

Den tysta skogen stirrar över muren
— han är den vida ödslighetens son.
Den gåtfullt skumma hotande konturen
för bud om vad? — till vem? — och varifrån?

Ifrån det obekanta öde vida,
som ej görs ljust av någon tankes bloss,
oändlighetens bud i mörkret skrida
och skräck och ångest viska de till oss.

Det är för mörkt i detta dystra hörnet,
för ödsligt skymmande, för ensligt tyst,
min själ är skum, i hjärtat sitter törnet,
en mjältsjuk ande har min panna kysst.

*

Här bildar ån en våldsam katarakt,
där över hällar vilda vågor forsa
och häftigt brottande med hatets makt
de vreda virvlarna varandra korsa.

De kämpa avundsjukt om varje tum,
om varje linjebredd de girigt trängas,
de brusa vredgat upp och kasta skum,
när deras horder av en klippa sprängas.

Det är ett stormande, ett stoj, ett stamp,
som när en pöbel är försatt i svallning,
det är som lidelsernas vilda kamp,
som trotsar hot och viljestark befallning.

Och dock — om en sekund, om en minut
är strid och allt i fredlig våg begravet,
och raserit har redan rasat ut,
och stilla vandrar älven emot havet.

*

Det går en kvällvinds susning genom parken,
det är ett bud som förebådar natten.
Han drager fram, den mäktige monarken,
och manteln släpar över land och vatten.

Han kommer mild med sömnen, som hugsvalar
de trötta sinnen, vilka smärtan stungit.
Det viskar underligt — mig tycks, det talar,
som var det röster, vilka här förklungit.

Är det en hälsning, sänd av mina fäder,
fastän de multna under sammetsvecken
och bliva stoft emellan fyra bräder
— ha de ett väsen, kunna de ge tecken?

Hur underbara äro livets öden!
— dock mera djup är dödens underbarhet!
En hemlighets hieroglyf är döden,
jag vill ha ljus, jag måste söka klarhet!

* * *

INTET KRUT!

(Norskätare och svenskätare tillägnat.)

Klar är himlen. Strid på vågen.
Vapendån kring land och vatten.
Kulor vissla genom tågen.
Skott och skrik och hi! och hej!
Med den svenska flaggfregatten
stångas »Løvendahls galei».

Armar, knotiga som trossar,
göra tjänst vid babords låring
— det är Bergens bästa gossar,
djärva satar, fan i våld.
Chefen är en tjuguåring,
Peder Wessel Tordenskiold.

Fri som örnen, djärv som stormen,
glad som solsken över haven,
smärt och stolt i uniformen,

fri och djärv och glad och käck,
i en röksky halvt begraven,
dundrar han från akterdäck.

Ojämn strid mot övermakten,
aldrig låta skallet fånga
sig som villebråd på jakten,
aldrig fira flaggan ned,
en mans seger över många,
så är Peder Wessels sed.

Och allt starkare går åskan
från de elduppglödda gapen,
och allt vildare går bråskan
vid kanon och skot och rår;
döden eller fångenskapen
eller stolt triumf är vår!

Men vad nu! Hör, dånet brytes
tvärt av tystnad. Luften klaras
och på bägge däcken rytes:
eld! Giv eld! För satan, skjut!
Och på bägge däcken svaras:
blankt omöjligt! Intet krut!

Och med halvt förlägna miner
Norges väderbitna gastar,
Sveriges bistra karoliner
tysta se varandra an,
medan segelmassan kastar
dem allt närmare varann.

Långsamt tobaksbussen valkas,
ögonen alltmer förbluffas
och ju närmre skeppen nalkas,
minerna på bredden dras
— björngrinsbrett, som när det luffas
över Kölen på kalas.

Plötsligt dundrar från fregatten
sjufalt ett hurra! och hundra
svenskar svänga högt med hatten:
»leve Wessels land, hurra!»
Från det norska däcket dundra
hundra stämmors svar: hurra!

Blott en enda svallvåg välte
nu emellan bägge däcken.
Havets gunstling, Norges hjälte

stod med bägaren i hand:
»Hit med vin och det på fläcken!
Leve Karl den tolftes land!

Det är slut för denna gången.
Käbbel höves pack och ungar.
Alltför litet bas i sången
har en kamp förutan krut!
Intet men ha våra kungar,
om vi vila en minut!

Än finns krut i bägge landen.
Även det tar slut omsider.
Då, god' vänner, räck oss handen
ärligt till försoningsfest!
Tack! Farväl till andra tider!
Men välkomna till härnäst!»

Seglen fladdra. Rodret vändes
och mot vågorna förklingar
hälsning, som till avsked sändes
ifrån svenskarnes fregatt.
Peder Wessel står och svingar
över relingen sin hatt.

Många år sen dess ha flytt och
folk mot folk stå vapenlösa.
Det har ropats: skjut! på nytt och
det har svarats: intet krut!
Det är dumt att krafter slösa
på en kamp, som kämpat ut!

* * *

DEN GAMLE PROFESSORN.

I vårglitter klädde sig staden,
i pigor, studenter och barn,
i snöslasket strök promenaden
från Kap till Sankt Eriks kvarn.

— Ett vimmel av glunt och magister,
»tunguser» och »herrar med hund»
och stora och små verdandister,
som skakat vårt samhälles grund.

Och gamla beskedliga brackor,
som aldrig gjort någon för när,
och gamla mamseller med rackor
och unga med läppar som bär,

Men liksom den stolta fregatten
bland skutor av sämre fason,
i folkvimlets böljande vatten
sköt fram en professorsgallion.

Där vandrade Petrus Lombardus,
de stockortodoxes profet,
i gräl med adjunkt Abelardus,
den heterodoxe, ni vet.

Och görande »hornslut» med benen
professor Protagoras gick
och såg på livsfenomenen
med »sinnligt förnuftig» blick.

Och Mammuth bland våra jurister,
professor Pandektenstrand,
kom efter och skakade bister
en käpp i sin »taka hand».

Men vem är väl han i tulubben
och stora galoschers trask,
den grinande lustige gubben,
rätt lik en antikspelsmask?

Åt solen han småler förtroligt
ett »mjukis, min ärade vän»,
och småpratar högt och har roligt
och tittar på solen igen.

Och kör han tillsammans med knuten
på irrande villsam stråt,
far hattskrållan av på minuten
och mumlas: »ursäkta, förlåt!»

Men kör han mot gamla prostinnor,
görs icke det ringaste krus,
ty hörnhusen tar han för kvinnor,
och kvinnorna tar han för hus.

— Så kryssades det genom staden
bland pigor, studenter och barn,
mer leende log promenaden
från Kap till Sankt Eriks kvarn.

Men djupt i den gamla tulubben
det bodde en hederlig själ,
den gamle förträfflige gubben,
han ville all världen väl.

Han tänkte och kände så ärligt,
— en sanningens redlige tolk.
Vad mer, om han fann det besvärligt
att vara som annat folk!

Och nu är den gamle förlossad
från människors gycklande dom.
Den komiska masken är krossad,
den gamla tulubben är tom.

Och åter vid Fyris vi vandra,
när staden sin vårdräkt fått;
nu gå vi och skratta åt andra,
men skratta ej mera så gott.

* * *

SPELMAN I HOPPMANSBOL.

Jag är väl ej så fattig,
så fattiglapp ändå,
fast hästen min är spattig
och stugan si och så,
ty det blir rikt i Hoppmansbol,
när jag drar på med min fiol
en polska eller två.

Det är, som guld och grannlåt
kring tak och väggar kom,
och kittellåt och pannlåt
i spisen slamrar om.
På bordet ligger duken slät
med fat och mat, som vore det
hos kungen själv liksom,

Och hela sockenståten
med nämndeman och präst,
de lockas hit av låten
till polskedans och fest.
Och prästen skiner som en sol
och säger: Jon i Hoppmansbol,
du spelar som en häst!

Och pojkarne från trakten
och flickorna från byn,
de stampa polsketakten,
så dammet står i skyn.
Och häradsdomarns Anna står
i vrån med gult och fagert hår,
det är en vacker syn.

Då är det liksom solen
sken in till Spelmans-Jon,
då stämmer jag fiolen,
då får han bättre ton.
Då spelar jag så bord och stol
sno kring och hela Hoppmansbol
gör polskehopp i mon.

Men när det hunnit stanna
och allt är still med nöd,
då kommer vackra Anna
och blir i synen röd
och säger: Jon i Hoppmansbol,
jag älskar dig och din fiol
och gör det till min död!

Då blir det liv och lycka
och bröllop och kalas,
med rosor vill jag smycka
fiolens kvint och bas,
ty finns det sol i Hoppmansbol,
den ledes in av min fiol,
men ej av fönsterglas.

Men lägger jag fiolen
tillbaks på spisens karm,
då är det liksom solen
blev mindre ljus och varm,
och mörkt är allt på Hoppmansbol
och böjd jag sitter på min stol
och gråter mot min arm.

Då är jag åter fattig,
en fattig fattiglapp,
för hästen, som är spattig,
finns knappt en havretapp.
Och Anna, hon blev gift i fjol
och ej med Jon i Hoppmansbol,
men med — sergeanten Rapp.

* * *

TILL EN KUSIN I EN FASTERS NAMN.

Minns du än från gångna dagar
dunkla skogar, gröna hagar
vid det gamla Gunnerud,
ekarna och hasselhäcken,
parkens gransus över bäcken,
fågelsång och ekoljud?

Minns du vännerna de fordna,
— ack, de äro gamla vordna,
de som ännu leva kvar!
På de kända tomter andra,
främmande gestalter vandra
— slocknad är den tid som var.

En av dina gamla fränder
blott ett litet blad dig sänder,
men en mening bor däri:
minnesbud från hembygdsskogen
och en hälsning från en trogen
vän, från Moster Emelie.

* * *

ULLA LA BELLA.

När jag ser ditt anlete, o, Ulla,
födas tankar, väna, underfulla,
om Italiens smekande behag
minner det mig livligt drag för drag.

Överst ses Savojen och Tyrolen,
skogbeväxta, bilda huvudskålen.
Mitt i detta vilda sceneri
stolt sig reser hattens Mont Cenis.

Alpens gletscher på din panna glänser
ända ned mot ögonbrynens gränser.
Där ta vid Milanos dalar, som
dina ögons sjöar famna om.

Ljuva ögon (Lago Maggiore
och d'Iseo), ack, förlåt en dåre,
om han badar sig i eder våg,
där Italiens himmelsfärg han såg.

Men framför mig åter gletschern skiner,
det är näsans höga Appeniner,
som sin rygg mot himlen skjuta opp
med Gransassos pik som högsta topp.

När jag klättrar på dess vilda branter,
skymta landskap fram från alla kanter.
En Campagna är din rosenkind,
smekt av paradisisk sunnanvind.

Eldig rodnad ifrån druvobergen
och orangelunders guld ge färgen,
ständigt växlande och ständigt ny,
åt din sommarvarma sammetshy.

Dina läppar le vid synkretsranden
som Neapel på Sorrentostranden,
ömma ords och heta kyssars stad,
formskönt lockande och soligt glad.

Än en blick åt sundet vid Messina,
där din haka sträcker ut sin fina
rundning hän mot fjärran Sikelö,
och till Napoli jag går att dö.

* * *

VIT VILAR SNÖN.

Vit vilar snön på
vågiga ängder,
vinande vräker
vinden sig fram,
grälande gastar
gallra i skogen,
tjoh! höres tjutet
från kulornas djup.
Frysande furor,
höljda i fällar,
dolda i dräkt av
skinande snö,
trotsiga tallar,
täljande sekel,
täcka vårt land i
vilt majestät.

Uven och ulven
dväljas i urskog,
ruva på mord och
ropa på rov,
brummande björnen
bäddar i idet,
räv irrar illslug
kring efter byte.
Berg hänger brant sitt
bågiga utsprång
hän över friska
forsarnes fall.
Dvärgar i dagen
guldskatten draga,
skatten, som gömts i
hällarnes djup,
hamra den sedan till
buktiga hornen,
ristande skickligt
runor på dem.
Skogsfrun den sköna
skymtar bland träden,
trollen, de tumla bland
buskarne om.
Väldiga näcken
vilar i forsen,
harpklangen dånar
tungsint och dov.

Hugstor i härnad
härjar den tappre,
dödar och blöder,
förblöder till döds;
fri var han född och
fri vill han leva,
fri går han in i
gudarnes gård.
Präktig är pannan,
pockar på välde,
blicken är blå och
blixtrar av mod,
klangfullt är språket,
klingande kraftigt,
sjunget i stridens
stormande lek.
Hemma den höga
husfröjan väver
tyst åt den trotsige
trevnadens tyg,
blek blev hon ej, när
blodig han fördes
hem för att domna
vid hennes barm,
stark i den hårda
härnadens öden
gråter hon icke vid
gapande grav

Kär var den fallne,
fader för fagra
söner, men stark är
kärlekens makt.
Fri går hon snart till
Freja den fagra,
möter sin makes
mäktiga famn.
Kärlekens ked dem
kedjar tillsamman
evigt till ett i
älskande bröst.

* * *

VARTHÄN GÅR VIKING UR HÖG?

Multnade i högen
vid en strand i en nordisk invik
med hjälteliket
hjältejaget
i likkött till mull och dunst;
blev till gräs,
blev till träd och mossa,
krypande larver,
fagert vingade flygfän?
Ingen anar
hjälten i markens gräs,
i lundens kronor,
i strandens gröna pilar.

Eller steg ur högen
under torvor gröna
ur hjälteliket
en ljusgestalt, osynlig
för ögon, som ej se

vad ej är utkött likt,
höjde sig så över högen
genom torvor gröna
dimlikt uppspirande,
såg över månljusa viken
silverlikt månljus i hjälm,
silverlikt månljus i sköld och brynja,
vandrade ut på nattlig stråt
— vart?

Drog han ut på töckenstigar
i havets dimmor
över gamla vägar
till Katanäs, Orkeney, Man?
Var i hallen hos fränder,
osedd.
Lyssnande hörde han
sitt namn med speord nämnas
eller med ära,
vredgades,
log,
ville säga sitt eget ord,
ingen hörde rösten.

Ensligt vandrande
såg han fälten från gamla fejder,

gröna högar i Erin,
sörjande fallna vapenbröder,
sörjande ock
fallna fiender,
svårmodssönerna,
Erins tappre.
Sörjande, vittkringresande,
fann han ej bygd där han vistas ville,
längtade hädan,
kände sig styra ett drakskepp
högt över havets skyar,
vart? — till månen att vila?
eller till solens Himminborg?
eller en fjärran stjärna,
dit hans sörjande ögon
längtat i forna nätter?

ANMÄRKNINGAR

E = Efterskörd af Gustaf Fröding, 1910
ES = Efterlämnade skrifter af Gustaf Fröding, 1914
GD = Guitarr och Dragharmonika af Gustaf Fröding; GD^1 = första upplagan, GD^2 = andra upplagan o. s. v.
KT = Karlstadstidningen
M = Gustaf Frödings samlade skrifter. Minnesupplagan 1911
UNT = Upsala nya tidning
r. = rad, raderna
ä fr = ändrat från
ä t = ändrat till

Radsiffrorna räknas från och med en dikts första rad till och med dess sista.

CLAVERHOUSE. Sid. 3.

Texten efter ES. Originalet har ej varit mig tillgängligt. Enligt uppgift av Cecilia Fröding förskriva sig denna och följande dikt från skaldens sista skoltid (eller möjligen första studentår), 1879—1880. De äro de äldsta dikter av Fröding, som veterligen bevarats.

John Graham of Claverhouse, viscount Dundee, är en av huvudpersonerna i Walter Scotts roman »Old mortality», varifrån Fröding hämtat huvuddragen till sin teckning. — Om Frödings förhållande till Walter Scott se John Landquist, »Gustaf Fröding», s. 30—66.

ABBOTSFORD. Sid. 8.

Texten efter originalmanuskriptet, som benäget meddelats mig av fröken Hedda Fröding. Dikten upptogs i ES.

GOTT JULAMOT. Sid. 11.

Texten här efter originalmanuskriptet. Avtrycket i ES, vilket torde vara gjort efter avskrift,

visar flera skiljaktigheter, som alla torde vara felläsningar; särskilt märkas *kvällen* och *fällen* i r. 5 o. 10 av första strofen, som måste ersättas med *kvälln* och *fälln*, samt den där missförstådda sista raden

allt lyckligt och gott. Din kusin
Gustaf Fröding.

Dikten är icke en ungdomsdikt utan skrevs 1895, varför den icke bort intagas i denna del, något som beror på den felaktiga tidsuppgiften i ES, vilken nu välvilligt beriktigats av fröken Hedda Fröding. — Scenen är tänkt förlagd till något år före 1872, då Frödings farmor dog. *Faster Hedda* är Hedda Warodell, kusin till skaldens far; *Siri* är skaldens kusin, sedermera fru Siri Torgny. *Julamot* (= julmöte) tillägnades kusinen Agnes Wrangel, *Floribella* som han kallade henne, dotter till skaldens moster, Hedvig Elisabet Bernhardina Fröding.

ETT LIV EFTER DETTA. Sid. 13.

Upptogs i E efter en avskrift, som gjordes av en bland Frödings närmaste studentkamrater och som Fröding godkände, sedan den andra strofen vars ordalag göra den otryckbar, utgått ur texten I en »kladdbok» (se närmare anm. till s. 17!) har

jag sedermera återfunnit Frödings egen nedskrift. Orden under titeln tillsatte skalden i korrekturet till E, sedan han strukit det först ditskrivna: *Enligt »materialistisk» uppfattning.* Struken vart även en slutanmärkning till dikten, som inskrevs i samma korrektur: »Man jämföre detta med 'Vit vilar snön' m. fl. stycken. Jämförelsen visar, hur vacklande min uppfattning varit, angående vad som sker eller icke efter döden. Stycket utvisar även inflytande av Chamisso.» Det sista påståendet är väl beroende på ett rent minnesfel: Frödings kännedom om Chamisso torde förskriva sig från 1889—90. »Ett liv före detta» anses av den, som meddelat mig dikten, förskriva sig från 1883 och måste i alla händelser tillhöra Frödings vistelse i Uppsala. Den framgick ur kamratkretsens samtal, i vilka berättelser från sommarens sysselsättningar och iakttagelser spelade en stor roll under höstens sammankomster, och där en gång livliga skildringar hade förekommit av en klockare, som hade rätt till kyrkogårdsbetet, och hans »Rölinna». Fröding framkallade dessa kamratberättelser och ökade med deras innehåll sitt förråd av människokunskap. Jfr Inledningen!

HÖK OCH DUVA. Sid. 15.

Trycktes i E efter avskrift. Fröding tillade

undertiteln som en förklaring och följande slutanmärkning:

»På samma sätt experimenteras kanske med oss människor. Duvomänniskan skall göras till hökmänniska och tvärtom.»

Dikten lär förskriva sig från Frödings Uppsala tid och vara framkallad av ett föredrag av Fritiof Holmgren, vari han omtalat dylika experiment. Fröken Hedda Fröding har benäget meddelat, att till denna dikt finnes ett brottstycke, som i avskrift lyder:

Det där är nytt med duva och med hök,
men är ett gammalt, gammalt känt försök
med mänskobarn, jag känner proceduren
och många märken bär jag än av kuren.

SKALDEBREV TILL MAGGAN. Sid. 17.

Texten efter originalbrevet, som i en mängd fall avviker från trycket i ES. Första utkastet till detta brev finnes i den s. 174 omtalade kladdboken, som äges av brevets adressat, *Maggan*, d. v. s. Mauritz Hellberg, och av honom, liksom så mycket annat värdefullt material, ställts till mitt förfogande. »Kladd, kladdad av G. F.», som Fröding brukade kalla sina anteckningsböcker, är en i Akademiska bokhandeln i Uppsala inköpt, bunden liten anteckningsbok, som väsentligen är

fylld med ritningar av huvud i profil och hans namnteckningar samt smärre minnesanteckningar. Den har förmodligen varit i bruk 1883—85; de sista anteckningarna röra sig om en skolavslutning i Karlstad, då premier och stipendier utdelades och som Fröding refererat. En eller ett par gånger har den brukats till uppteckningar från föreläsningarna i statskunskap. Av dikter innehåller den »Vit vilar snön», »Ett liv efter detta» samt detta skaldebrev. Rester av flera utrivna blad innehålla bitar av vers; så mycket återstår emellertid ingenstädes, att man kan draga några bestämda slutsatser om dessa förlorade dikters innehåll. Dessutom finnas där några brottstycken. Överstruket, men läsligt (utom sista raden) är följande stycke:

Att äta eller icke äta, det är frågan
som hela världen jämt funderar på.
Den lockas lätt av praktiska förmågan,
den balanseras stundom av odågan.

På samma sida finnes även följande bit av en påbörjad dikt:

Valas visdom.

Hör vad Valan siar
Suckande och sorgsen

Om det farna fordom
Och om framtids fjärran,
Hör vad Valan vet.

När Allfaders ande
Gick igenom alltet,
Bröt sig fram i [ä fr *genom*] bergen,
Dolde sig i djuren,
Brann i mänskobröst,
När i fagra färger
Färdig jorden glänste
Och när mänskosonen
Själens samklang kände,
Log av lycka Lopt.

På en annan sida stå de båda överstrukna raderna:

Jag är så trött, så trött på lumpenheten,
Som fyller världen intill brädden.

På nästa sida läses:

Stortalande kvinnor, som predika den fria kärleken, äro själva föremål

Dessutom läsas enstädes raderna:

Dybt i skumle oldtid
Gå de gamle ane

Tappre kæmper [ä fr *mænder*] fölgte
Helig Olavs fane.

Utkastet till Skaldebrevet tyckes ha varit upphovet till redaktionen i ES, ehuru större noggrannhet icke iakttagits där. Följande olikheter äro anmärkningsvärda (jag betecknar kladdbokens varianter som mskpt).

r. 30 i mskpt är *vacklar* struket och *ragglar* infört.
Efter r. 39 fortsättes dikten först med de strukna raderna.

Ljuvligt, broder, är att slita
lätta gazen med ett ryck,
ljuvligt är att känna vita
jungfrulemmars tryck.
Jag är kär i hälften slutna
skära ögonlock.

r. 74 mskpt är *Och fått nog av sedligheten* överstruket och ersatt av *Mördad, dömd av sedligheten*
r. 87 *varandras* struket (i stället *en kyssars*)
r. 90 och 91 ha i mskpt bytt plats med r. 88 och 89.

Därefter följer denna, sedan omarbetade, strof:

Häv dig, vita barm, i vågor,
darra, liljekropp,
oskuld mitt i kärlekslågor
som en rosenknopp.

r. 97 har i mskpt först haft lydelsen

jämt av all din håg

r. 98 löd först i mskpt *ljuva, rena, varma, vita*
r. 106 mskpt *Ja* bevars
r. 107 mskpt hade först

och min själ är bräckt och krokig

r. 127 mskpt *och gormat på alla sätt*
r. 128 » *slukat* överstruket och ersatt med *druckit*
r. 144 mskpt löd urspr.: *Nu vill jag hylla de gamle*
r. 147 mskpt *beredda* överstruket och ersatt med *nära*
r. 172 ff. lödo först:

Och nog av moderna idéer
man kan sig supa full

men ändrades till:

Och nog av moderna idéer
man kan sig *få ett rus,*
men rus, som *man vet, går över*

SÅNGMÖN. Sid. 27.

Texten efter originalmanuskriptet, välvilligt meddelt av fröken Hedda Fröding. Tryckt i ES.

Om diktens tillkomsttid har ingen närmare upplysning kunnat vinnas, än att den författats »under 1880-talet».

Slutraden är av Fröding tagen från Runebergs »Fänrik Stål», vars sista vers är likalydande.

DÄ KVETTER. Sid. 30.

Texten efter originalmanuskriptet, välvilligt meddelt av fröken Hedda Fröding. Tryckt i ES.

Diktens tillkomst anges i ES till »1880-talet». Jag skulle tro, att den författades senast 1884. I ett brev till Hellberg av den 20 apr. d. å. skrev Fröding nämligen: »Jag har gjort flera försök att dölja för mig själv min skröplighet med allehanda fikonalöv, men det har icke velat lyckas riktigt bra. Jag tänkte en tid, att jag var 'demonisk' liksom kand. Molvik hos Ibsen, och jag försökte att hångrina och häda. Jag trodde, att en hemsk glöd lurade i mina insjunkna ögon, att mitt anlete liknade en slocknad vulkan och min gestalt en fallen ängels. Men ack, det var endast en ljuv dröm! Sedan föreställde jag mig, att jag var en svärmisk och vek ande, som gått under genom den prosaiska och råa världens grymhet, 'en skön men sönderbruten harmoni'. 'Det ädla huvudet med de bleka, härjade dragen sjönk tungt tillbaka mot schäslongens purpursammet. Han var

nedbruten för alltid. Sviken kärlek hade kastat honom i orgiernas rusande virvel. Hans lyra var krossad, innan han slagit de första ackorden. Ingen hade förstått detta känsliga väsen, ingen hade uppfattat detta fina doft.' Slutligen var jag l'enfant du siècle, gränsmänniskan, de nya idéernas offer, ett intressant konglomerat av oemotståndliga kulturlaster, martyrmässig sanningskärlek och invecklad psykologi. Jag är en helt vanlig människa, endast något mer anfrätt och maskstungen än vanligt. *Men dä kvetter.*» — Detta tyckes böra ge vid handen, att Fröding antingen hänsyftar på dikten med detta namn, eller att han, då han skriver brevet, ännu brukar dessa ord som älsklingsfras, en vana, som väl räckte ännu någon tid, efter sedan dikten skrivits. I brevet n:o 7 (s. 26) i »Kusinbref» — också från 1884 — talar han om, att hans ryktbara valspråk »dä kvetter» nyttjades av de andra ungdomarna, då han själv minst önskade höra det.

VE! Sid. 33.

Trycktes i KT 16/9 1885 som Frödings, såvitt man känner, första offentliggjorda dikt. Den var undertecknad G. F.

r. 17. E har tryckfelet *följden av.*

När dikten omtrycktes i E, försåg Fröding den med följande kommentar:

Stelbent gymnasistmoral och seminaristisk formfulländning. Ingen allvarlig abiturient skulle kunnat skriva något så patetiskt och ingen Chronschough med radikal anläggning skulle kunnat giva detta patos en mer stilenlig gestaltning. Stycket har kommit med och satts främst såsom biografiskt aktstycke att belysa den 25-årige skaldens tidiga utveckling. Jag måtte väl få beröm åtminstone för den ädla tankegången, förmodligen framkallad av min dagliga vana att ljuga.

SLUTBALSEPISOD. Sid. 36.

Trycktes, undertecknad A. K., liksom de fyra följande, i KT 14/11 1885, intogs sedan i ES och är här återgiven efter den ursprungliga avfattningen. Dikten är första uppränningen till hjältedikten »Balen».

r. 28. Ordlekar, liknande denna, förekomma icke så sällan hos Fröding. I en »Krönika» 31/10 1885 skrev han sålunda: »han höll styvt på formen — ja, det vill säga på uniformen!» I en Berlinkrönika skrev han om de repeterande balettflickorna, att de voro »klädda i en dräkt, som både i vanlig och göteborgsvitsande bemärkelse kunde kallas *underbar*».

NÄR BANAN BLIR FÄRDIG. Sid. 41.

Trycktes i KT 20/2 1886, intogs sedan i ES

och är här återgiven efter den ursprungliga avfattningen (med följande avvikelser: r. 15 är det uppenbara tryckfelet »mot *den*» rättat till »mot *dem*»; r. 20 är likaså *rundomkring* rättat till *runtomkring;* r. 52 är *karlstadisk* rättat till *karlstadsk*, som kräves av metern och avgjort är sannolikare). r. 59. *stolk. kålstolk* är ett värmländskt öknamn på karlstadsbo.

Dikten framkallades av det vid denna tidpunkt mycket livliga intresset för, att den beramade fortsättningen på järnvägen från Mora söderut skulle dragas till Karlstad och icke till Kristinehamn; de båda städerna tävlade ivrigt om företrädet under sina respektive borgmästares, Mobergs och Nordenfeldts, anförarskap. Koncession var begärd från båda hållen på de olika sträckningarna, motion var väckt i riksdagen om statsanslag utan återbetalningsskyldighet och den 5 febr. hade Karlstads stadsfullmäktige beslutit teckna aktier för 500,000 kr. i en bana Mora—Karlstad, om en sådan kom till stånd. Som bekant avgick emellertid Kristinehamn med segern.

DET ÄR KALLT. Sid 45.

Trycktes i KT 24/12 1886 under titeln *Julotta* och upptogs oförändrad i E.

VAPENVILA. Sid. 48.

Trycktes i KT 24/12 1886, upptogs i E utan

förändring (*blevo* i r. 23 och *stridsherren* i r. 33 äro tryckfel). Vid omtrycket 1910 försåg Fröding den med följande kommentar:

Ursprungligen tror jag, att denna dikt uppkommit på grund av det märkliga faktum jag iakttagit angående mitt förhållande till rivaltidningen i Karlstad. På förmiddagen skrev jag en bitande, ja, halvt förintande artikel mot sagda rivaltidning — på kvällen satt jag och drack punsch på Stadshotellet med dess redaktör, den godsinte, humoristiske och i allo duktige Daniel Olsson, vilken jag särskilt tyckte om. Likväl ha väl idéassociationer åt det mera patetiska hållet framkallat den stora högtidligheten i stycket. Jag erinrar om svenska och ryska officerares kordiala samkväm under vapenvila, om själva v. Suchtelens, Sveaborgsmannens, opartiska skildring av kriget 1808—1809, samt hans sedermera stora popularitet hos stockholmarne som ryskt sändebud, om landshövding Wingårds rörande ånger, av honom själv skildrad, när han som ung officer satt gränsle och grät på den kanon, varmed han nyss skjutit sönder en liten trupp värnlösa franska soldater, som gingo över isen inom skotthåll från Stralsunds murar — se Wingårds »Minnen» — samt om Tolstoys skildring av franska och ryska utposters vänskap, när en vapenvila gjorde det möjligt att utöva sådan.

Åtminstone en punkt av dessa anmärkningar innehåller ett bestämt minnesfel: redaktör D. Olsson inträdde icke i Värmlandstidningens redaktion förrän på hösten 1888, alltså nära två år efter sedan denna dikt tryckts.

ROMAS HERRADÖMEN. Sid. 51.

Trycktes i KT $^{24}/_{12}$ 1886 under titeln *Juldikt* och upptogs i E med fyra småändringar (r. 15 *templets* ä fr *templens*, r. 47 *förrunnit* ä fr *förbrunnit*, r. 90 *av ett* ä fr *utav* och r. 91 *dogmers* ä fr *dogmens*), vilka iakttagits här, och fick kommentaren:

Väl nästan helt och hållet Rydbergsefterföljelse. Jag har senare blivit litet mera skeptisk gentemot Rydberg, som dock ännu åtnjuter min fulla högaktning och i många fall beundran.

BREV TILL M. HELLBERG. Sid. 57.

Texten här efter originalbrevet, som avsändes i januari 1887. Det har förut varit tryckt i ES, där ett par ringa olikheter finnas.

EN LIKBEGÄNGELSE. Sid. 61.

Trycktes i KT $^{23}/_{4}$ 1887 och upptogs i ES (där *sin* i r. 16 och *redaktionen* i sista raden äro tryckfel) med oförändrad lydelse. Dikten var, liksom den följande, undertecknad A. K.

Diktens bakgrund var den dåtida ställningen i tullstriden. Sedan andra kammaren med endast tio rösters flertal beslutit införseltull på råg, »det nya systemets hörnsten», upplöste konungen den 4 mars riksdagen och förordnade om nya val till andra kammaren. Valen gingo i allmänhet emot tullvännerna, och till de län, som valde frihandelsvänligt, hörde Värmland. Då Frödings dikt trycktes, voro 135 frihandlare och 74 tullvänner valda, och man kunde ej vara i tvivel om, att den nya riksdagen (»majriksdagen») skulle räkna ett övervägande antal frihandlare, något som också vart fallet. Frödings dikt föregrep den väntade segern i riksdagen. — De där nämnda ledarna för tullpartiet äro E. G. Boström till Östanå, K. P. av Burén, Liss Olof Larsson, Jöns Rundbäck och rektor F. V. Dahl; »doktor Lundström och herr prosten Unger» voro tullvänliga riksdagsmannakandidater för valkretsar i Värmland, som hade fallit igenom vid nyvalen.

Fröding deltog ganska livligt i tullstriden genom sina skämtsamma bidrag på vers (jfr anm. till »Tullskyddsriddarnes marsch») och prosa. »En likbegängelse» föregicks sålunda av ett par krönikor, där flera hithörande uttalanden förekomma. På nyåret 1887 hade han börjat en liten följd skildringar *Från Europas huvudstäder. Brev från Karlstadstidningens »flygande»*, i vilka han låtsades delge

tidningens läsare sina rön och intryck från besök i Köpenhamn, Berlin, Paris och Rom — en naturligtvis helt och hållet uppdiktad resa. I det första brevets inledning säges det, att KT på grund av den ökade politiska spänningen ute i Europa beslutit sända en medarbetare ut på rundresa till orosmedelpunkterna för att hos de ledande statsmännen göra sig underrättad om framtidsutsikterna. »Redaktionens val träffade undertecknad,» skriver A. K., »på grund av den djärvhet och förslagenhet samt de pennans egenskaper, vilka den behagat finna hos honom.» — Han lyckades få företräde hos Bismarck, och sedan denne utlåtit sig om tyska förhållanden, kom ordningen till A. K. att berätta.

»Jag å min sida,» skriver A. K., »skildrade vår intressanta tullstrid och citerade protektionisternas vältaliga anföranden. Dessa framkallade hos rikskansleren ett så våldsamt skratt, att han stötte ikull ölkruset och var nära att ramla av stolen. 'Å, jag tror jag dör,' utbrast han slutligen, djupt hämtande efter andan, 'precis ord för ord detsamma, som mina marionettgossar sade, när jag ville införa skyddssystemet här. Det är naturligtvis alldeles åt Hälsingland, men jag behövde pengar, förstår ni, och därför måste mina beskedliga bundsförvanter upp och språka. Jaså, ni har sådan rolighet hos er också' — därefter anfölls

han åter av en skrattparoxysm och fick tobaksröken i vrångstrupen.»

Frödings »Krönika» för den $^{12}/_{3}$ s. å. är helt och hållet ägnad tullstriden, och avhånar tullvännerna med en viss storartad högtidlighet. Det heter bl. a.: »Det är vid de stora händelserna, som de mänskliga egenskaperna framträda i sin högsta fullkomlighet. Betrakta vi historien, finna vi att utmärkta personligheter vid dylika epoker framväxt som svampar ur jorden, nya snillrika tankar framblixtrat ur det vardagliga mörkret och känslorna upphettats till vitglögd(!). Ett liknande skådespel hava vi i dessa dagar för ögonen. Protektionisterna hava visserligen alltid ägt djupsinniga män bland sina leder och varit utmärkta för tankeskärpa, säker blick för den historiska sanningen och skicklighet i bevisföringen. Men snillen sådana som Burén och Boström under den senaste striden visat sig vara, haver världen aldrig förr skådat och Liss Olof Larsson har överträffat sig själv i glänsande logik. Han hör till de självständiga tänkarna, som ej räkna sig till någon särskild skola, utan gå sin egen stolta gång genom vetandets rymder. Ja, man kan t. o. m. säga, att han rent av uppfunnit alldeles nya tankelagar, i vilka verkan kommer före orsaken, varje ting är sin egen motsats etc. och står så till vida framom sina föregångare Kant, Hegel och Fichte, som

dessa aldrig vågat vara så djärva. Den filosofiska lärostolen i Uppsala står ledig efter professor Ribbing. Herr Liss borde hålla sig framme. Hans föredrag från katedern skulle helt säkert hälsas med entusiastiskt glada bifallsyttringar av det nya auditoriet.» — Av tidningarna nämnas »Det eldiga Svenska Dagbladet» och Nerikesposten särskilt som protektionismens stridsorgan, men om den sistnämnda säger han, att »överväldigad av tidens ondska har den stuckit sitt svärd i slidan och satt sig neder att bitterligen gråta. 'Gråt, sköna blomma, tårar rena var fallen själ till ljusets brud,' säger den ljuvliga Stagnelius. Vi rekommendera studiet av den hjärtbrutne skalden till vägledning och tröst för det melankoliska bladet.» — Skämtet slutar med att tala om tidens under och varsel: »Bland de många järtecken, vilka vi hört omtalas, vilja vi här meddela ett från vårt eget län. En tjänstepiga, som blev tokig, när hon fick höra, att riksdagen var upplöst, har fallit i magnetisk sömn och profeterat, att d:r Lundström i Filipstad skulle bli omvald och 3 dagar därefter skulle yttersta dagen inbryta. Vaker och beder!»

I den krönika, som behandlade besöket hos påven (5/3 1887), låter han denne tala om »Vårt land» och redaktör O. E. Norén. Påven yttrade:

»Apropå jesuiter, så är 'Vårt Land' en utmärkt bra tidning. Vi äro allvarligt betänkta på att

efter dess mönster upprätta ett pressorgan, som genom ett 'pia fraus' (ett fromt svek) skulle låtsas hava ett fosterländskt syfte, men i själva verket befordra våra egna planer. Om vi bara kunde förmå herr Norén att komma hit och övertaga ledningen! — Som ni ser, känner jag till ert land så där tämligen,» slutade påven.

I ROM OCH UPPSALA. Sid. 64.

Trycktes i KT $^{21}/_{5}$ 1887 och upptogs i E utan förändring. — Bakom denna dikt om utsiktslösheten att kunna återväcka till liv en gammal övergiven tro låg närmast den häftiga strid, som uppstått omkring studentföreningen Verdandi i Uppsala och som flammade särskilt häftig efter diskussionsmötet i sedlighetsfrågan den 2 april. Direkt uttalade sig Fröding i en krönika i KT den 11 juni, då han allvarligt bemötte uttalanden av Curry Treffenberg, som angripit Verdandi och de ungas åskådning.

BROTTSLINGEN. Sid. 68.

Upptogs oförändrad i ES från Svenska familjejournalen för $^{9}/_{7}$ 1887, där den stod införd under signaturen A. K. (liksom nästa dikt).

Dikten har märklighet som det första bevarade försöket av Fröding att i dikt framställa skillnaden mellan den av mänsklig dom fällde »brottslingen» och den »oförvitlige», den av medmänniskor och

sig själv som »moralisk» ansedde, såsom endast en grad-, icke en artskillnad, och att uttala sin övertygelse om att straff endast fördärvar och förhärdar, tankar, som ju sedan gång på gång återkomma i hans diktning: »En fattig munk från Skara», »De gode och de ädle», »Gralstänk» m. fl.

FÖR SKYTTESAKEN. Sid. 72.

Upptogs oförandrad i ES från KT $^{10}/_{8}$ 1887 (*sina* i r. 37 är tryckfel). — Anledningen till dikten var den, att just då stora skjuttävlingar ägde rum i Karlstad. Den 7, 8 och 9 augusti var det länstävlingsskjutning och den 10 tävlade skyttegillena om ett av Värmlands kvinnor skänkt hedersstandar, varjämte även andra genom gåva uppsatta pris voro föremål för skyttarnas tävlan.

Dikten har till bakgrund den synnerligen oroande stämningen i Europa detta år. Sedan furst Alexander av Bulgarien på hösten 1886 lämnat sitt land, hade Ferdinand av Koburg 7 juli 1887 valts till hans efterträdare, men icke lyckats få stormakternas samtycke till valet. Ryssland var hans uttalade fiende, medan han däremot hade ett, om också icke officiellt, medhåll av England, Österrike och Italien. Hela året korsade krigsrykten varandra, och i KT läste man under rubriken »Utrikes» om rustningar och hotande förebud, alliansplaner och diplomatiska åtgärder av alle-

handa slag; i Belgien diskuterades, huruvida England borde ingripa till skydd för landets neutralitet eller icke; utförselförbud för hästar från Tyskland uppfattades som tecken till, att landet var beslutet för att ta del i kriget o. s. v.

HEDERSSTANDARET. Sid. 75.

Upptogs oförändrad i ES från KT 13/8 1887 sedan den utdelats i särskilt tryck (där näst sista raden har tryckfelet *tecken* för *tacken*). — Dikten var beställd av Fröding till den fest, som hölls efter de i anmärkningarna till föregående dikt omtalade tävlingarna, och upplästes där av löjtnant G. M. Tisell. Standaret vanns av Eda skyttegille.

TILL BOKTRYCKAREN C. FORSSELL. Sid. 77.

Upptogs oförändrad i ES från KT 15/10 1887, där naturligtvis intet författarnamn stod angivet.

Om Carl Forssell, som avled redan följande år, skrev Fröding en med F—g undertecknad dödsruna i KT för den 29/2 1888, som med varm sympati tecknade den bortgångnes levnadsbana och karaktär. Efter att ha gått igenom apologistskolan i Vänersborg hade Forssell bott flera år i Ryssland, genomvandrade sedan Tyskland och vistades rätt länge i Frankrike och England, där han lärde sig skräddaryrket. Återkommen till Sverige, slog han sig ned i Karlstad som skräddare,

vann förtroende och utvidgade sin affär betydligt. 1854 sålde han emellertid denna och ämnade utvandra till Förenta staterna, men åtrade sig och stannade kvar. Han satte upp ett tryckeri och började ge ut en tidning, till vilken han för övrigt stundom fick bidrag av biskop Agardh, Frödings morfar. Han var en nitisk skarpskytt och bildade senare en skytteförening i Karlstad. Ur Frödings artikel förtjänar ett par stycken av allmännare intresse att anföras: »Av denna mångsidiga verksamhet framgår otvetydigt, att han åtnjutit mindre vanligt förtroende hos sina medborgare och säkert skall ingen av de många, med vilka han kommit i beröring, jäva, att han gjorde intrycket av en pålitlig man, en man med bestämda åsikter och beslutsamt sinne. Men under det dessa egenskaper hos mången äro förenade med fördomar, som med åren växa i styrka, och med en utpräglad egoism, som verkar tryckande på omgivningen, stod den nu hädangångnes sinne ända till ålderdomen öppet för nya livgivande tankar och var i grunden människovänligt och hjälpsamt. — — —

Det är sålunda enligt minnestecknarens mening en ingalunda obetydande man, som nu skattat åt förgängelsen. Han har visserligen endast skaffat sig ett aktat namn inom inskränktare kretsar, men det är icke alltid begåvade naturer få till-

fälle att göra sig gällande inom vidsträcktare områden, och egenskaper och möjligheter, som där skulle komma till heders, förbliva outvecklade. Isynnerhet är detta ofta fallet med män, som, liksom han, förbruka sina krafter på att nedifrån tränga sig upp i jämbredd med de privilegierade för att kunna utöva självständig verksamhet.»

— — —

ÄRKEBISKOP JÖNS. Sid. 79.

Trycktes i KT 10/12 1887, liksom de tre följande tecknad A. K. och intogs i E med ett par förändringar, som följts här. R. 28 och 29 lödo urspr.:

Det går åt fanders — o fader, 'husk',
Som juten säger, att utan kusk

r. 62 hade urspr. »som *ni* vet».

I E försågs dikten med följande kommentar: Att d:r R. G:son Berg misstagit detta stycke för att vara en historisk skildring av den verklige ärkebiskop Jöns Bengtsson Oxenstierna, i stället för en politisk skämtdikt om ärkebiskop A. N. Sundberg som lär ha anmodats att bilda ministär, är förklarligt av, att han 1887 väl var för ung att närmare följa med inrikespolitiken, samt av att stycket här och där har tycke av tidsfärg från 1400-talet. D:r Berg högg dock icke helt i sten, ty just de där skymtarna av 1400-talsfärg föran-

ledde mig själv att fundera på att göra om stycket till en dikt eller diktcykel om den verklige ärkebiskop Jöns, vilket emellertid stannade vid några svaga försök.

Frödings dikt framkallades av, att statsministern O. R. Themptander mot slutet av år 1887 väntades skola avgå, sedan tullvännerna fått övervikt i riksdagen därigenom, att frihandelsvalet i Stockholm förklarats ogiltigt och i de 22 nyvaldas ställe det tullvänliga mindretalets kandidater förklarats valda, och att det allmänt troddes, att ärkebiskop A. N. Sundberg skulle bli hans efterträdare. Themptander och hans kolleger inlämnade också sin avskedsansökan den 12 dec., alltså två dagar efter sedan Frödings dikt stått inne, men anmodades av konungen att kvarstå tills vidare. Sundberg avböjde sedermera det uppdrag att bilda ministär, vilket konungen lämnade honom, och Themptanders efterträdare vart i stället D. A. G. Bildt (jfr kommentaren till »Spektaklet börjas»).

Ärkebiskop Sundberg, som Fröding väl kände till sedan Uppsalaåren, var vid denna tid en av de mest framträdande och omtalade politikerna, liksom han på grund av sin ämbetsställning och sin originella personlighet tillhörde de populäraste. Fröding har flera gånger sysselsatt sig med honom i sina bidrag till KT. I det samtal med påven,

som han föreger sig ha haft under den uppdiktade vistelsen i Rom (KT 3/5 1887), förekommer även följande episod om Sundberg. Påven yttrade:

»Ja, som sagt var, ni äro ett duktigt folk, ett bra folk och stora, starka karlar har ni ibland er. Jag glömmer aldrig, när monsignor S. var här på besök» — han nämnde en mycket högt uppsatt prelat i den svenska kyrkan — »Jag var endast kardinal på den tiden, men jag såg hela uppträdet mellan farbror Pius och honom. När den väldige mannen inträdde, såg jag hur farbror hoppade till på tronen och han berättade mig sedan, att han trodde sig se Gregorius (den) sjundes vålnad. De båda kyrkofurstarne omfamnades och kysstes broderligen och hade mycket att säga varandra. Jag sändes sedermera till monsignor S. i hans logi för att överlämna en kardinalhatt, men monsignor slängde hatten i golvet och utropade med sin präktiga predikoröst: »va i h—e ska jag med den där att göra, sådana där kan jag skänka bort själv, vad det lider!» Säkert är, att ingen bättre än han skulle pryda påvestolen, och jag och mina kardinaler hava skarpt funderat på, om man icke skulle kunna vinna Sverige för den katolska tron, ifall man valde honom eller någon annan av edra biskopar till min efterträdare. Vad säger ni om

saken?» Jag förklarade, att jag ansåg det för en ljus idé, som hade all utsikt att lyckas.»

Följande år skrev Fröding 13/10 en spefull skildring från kyrkomötet. Det liknas vid en cirkus, och det är en utveckling av denna liknelse, då han fortsätter:

»Ärkebiskopen hade något av hästkarl, där han från talmansstolen lät sin kännareblick flyga kring salen, när biskoparne framförde sina väl ryktade och jämnt travande utlåtanden.» Han berättar vidare om det växlande livliga minspelet i Sundbergs ansikte, och i trots av den stora motsatsen mellan Frödings och Sundbergs åskådning och kynnen framlyser här som annorstädes en icke ringa sympati för honom hos den radikale kritikern.

NYÅRSDRÖM. Sid. 83.

Trycktes i KT 31/12 1887 och upptogs i ES med fyra obetydliga ändringar (r. 3 *förirrade* för *förvirrade;* r. 11 *snövitt* i st. f. *snövita;* r. 13 *hängde* för *hänger;* r. 36 *att* utelämnat); här har texten återställts efter trycket i KT.

SPEKTAKLET BÖRJAS. Sid. 86.

Trycktes i KT 21/1 1888 och upptogs i ES (med ändring i r. 18 av *får* till *få*); texten ha efter KT.

Som ovan påpekats i anm. till »Ärkebiskop Jöns», hade statsminister Themptander inlämnat sin avskedsansökan, och ärkebiskop Sundberg troddes bli hans efterträdare.

R. 9. *Ångköks-Olle* föreståndaren för ett ångkök i Stockholm, gjutaren O. Larsson, som jämte tjuguen andra frihandlare valts till riksdagsman för Stockholm 1887, men uppvisades icke ha varit valbar, vilket hade till följd att Stockholmsvalet kasserades och tjugutvå tullvänner förklarades valda. Genom denna omkastning av fyrtiofyra röster fingo tullvännerna flertal i riksdagen, och Themptander avgick. Jfr anm. till »En likbegängelse.»

TULLSKYDDSRIDDARNES MARSCH. Sid. 89.

Trycktes i KT 11/2 1888 och upptogs i E, varvid Fröding ändrade r. 40 från: *skrävla och skryta* till *skrävlande skryta.* Han tillfogade också följande kommentar:

Det är möjligt att riksmarskalken Bildt i stället för en »skral stämma» haft en stark basröst och att han ingalunda »trippat», men gått med stora militäriska steg. Jag har aldrig sett honom. Ej heller vet jag, om Boström skrutit i något utskott eller annorstädes. Partipolitiken och vissa rimnödskrav torde gjort mig maliciösare än sanningen kräver. Lusten att driva gäck har stundom fört mig på avvägar. Min partipolitik torde

varit ytlig, komiken viktigare. För närvarande är tull- och frihandelsfrågan en för mig oavgjord fråga. Dock har jag ännu en oklar sympati för frihandel, åtminstone som framtidsideal, men kanske är den ännu ej till fullo utförbar.

VULKANISK GRUND. Sid. 93.

Trycktes i kalendern »Polstjernan» för 1889 och måste alltså vara tillkommen på sommaren eller hösten 1888. Den upptogs i E utan någon förändring och kommenterades på följande sätt:

»Man behöver blott erinra sig skaldenamnet Snoilsky och tidsnamnet »80-talet» för att förstå, hur detta stycke tillkommit.»

Ursprungligen hade Fröding emellertid börjat skriva en annan kommentar, som han strök efter att två gånger fruktlöst ha försökt fullborda den:

»Denna dikt har för mig knappast annat värde än såsom stående i sammanhang med mitt förhållande till Per Hallström. Medveten som jag var om reminiscensen från Snoilsky, kände jag mig avundsjuk över den större mogenheten och originaliteten i en dikt av Per Hallström, införd i samma kalender som min — det var första gången . . . .»

Fröding var påtagligen osäker om, när han första gången fäste sig vid Hallströms namn. Det var emellertid icke i denna kalender, där Hallström ej har något bidrag.

MIDVINTERSFEST. Sid. 98.

Trycktes, undertecknad G. F., som *Jul* i KT 22/12 1888 och intogs i E med denna titeländring (*Midvinterfest* i E är felläsning) och följande ändringar av texten: r. 27: sitt *starka* smide ä t *säkra;* r. 49: *gamle far* ä t *gamlefar;* r. 52: väntar *lugn* ä t *lugnt;* r. 57: *icke* ä t *inte* och r. 59: *glöden kvävts* ä t *glöden släckts.*

JULTANKAR. Sid. 102.

Trycktes, undertecknad G. F., i KT 24/12 1888, upptogs i E med ändr.: r. 6 ändrades från: *mellan Efraim och Gad* till: *från Barseba upp* (först *och*) *till Gad;* r. 36 *livets* ä fr *ljusets,* r. 57 *ned i* ä fr *i en.* Vidare tillfogades följande kommentar:

Är ej säker på att den här skildrade bilden av Jesus från Nazareth var och är i full överensstämmelse med min övertygelse. Visserligen är jag på grund av ganska självständiga studier nära nog fullt övertygad om att en person, »Jakobs broder», levat i Palestina, vilkens natur jag förmodar vara i ganska stor grad riktigt framställd i de skrifter, som bruka nämnas »synoptikerna», ehuru många misstag även vidlåda skildringen, och att denna verkat djupt och länge på många människor — men är han ensam i det fallet? Och har han ej haft medtävlare bland den hedniska filosofiens mästare, vilkas verkan,

när den ansetts god, möjligen ofta utan vidare tillräknats honom, ehuru åtskilliga av dem varit hans föregångare? Och har han ej ibland misstagit sig eller haft orätt i vissa diskussioner med judar av olika slag, sadducéer, fariséer, skriftlärde etc.? Auditatur et altera pars. Herodes lämnar jag tills vidare å sido, på grund av tvivel, om skildringen av honom i »synoptikerna» är till fullo trovärdig. Emellertid har jag genom studier av »Johanneiska» och paulinska skrifter samt genom egna sällsamma erfarenheter även tyckt mig upptäcka den verkliga tillvaron av ett väsen, som i åtskilligt liknar den synoptiske Jesus och ännu existerar, men som tyckes vara ett väsen av mycket högre art än den »synoptiske» Jesus från Nazareth. Har den senare varit ett väsen statt i utveckling och därunder ibland misstagit sig och först efter den s. k. förklaringen, korsfästelsen eller »uppståndelsen» blivit ett mycket mer storartat väsen än förr? men är även detta till fullo ofelbart och utan medtävlare? Min dikt är ju vältalig nog, men väl ej synnerligen original — ett andrahandsverk till innehåll och form, uttalande en eller annan bibeltydares övertygelse, som pliktskyldigast upptagits vid ett högtidligt tillfälle — en rucklare och tvivlare, som jag då väl var och ännu är, kan väl knappast med full uppriktighet uttalat sig så.

SOL OCH PANNKAKA. Sid. 106.

Trycktes i kalendern Svea för 1890 och intogs oförändrad i E (*golvets* i r. 17 är tryckfel), där den fick följande omdöme:

»Trots den tarvliga rubriken, de romantiserade talesätten och det kanske alltför överdrivna uttrycket av ett beslut att bli en riktig vardagsbracka, eftersom illusionerna visat sig falska — återstår ändå en rest av sanning i denna enligt min mening icke dåliga dikt — bitterheten hos en som redan vid 29-års-åldern känner sig misslyckad.»

Med denna dikt började Frödings förbindelse med Albert Bonniers förlag.

Den 11 oktober 1889 sände han från Görlitz sex dikter (vilka?), åtföljda av brevet:

Ärade redaktion!

Undertecknad tager sig härmed friheten att sända några dikter, i tanke att redaktionen möjligen kunde använda en eller flera av dem för kalendern. I vilket fall som helst vore jag Eder tacksam, om Ni vid tillfälle ville återsända manuskripten.

På något honorar gör jag icke anspråk, men vore tacksam, om Ni sände mig ett exemplar

under ovanstående adress, ifall någon av mina dikter skulle vara så lycklig att vinna en plats i densamma.

Högaktningsfullt.

På detta brev fick Fröding följande svar:

31 oktober 1889.

Herr Gustaf Fröding (Görlitz).

Mycket tacksam för Edra insända dikter är det mig ett nöje att kunna meddela Er, att jag trots kalenderns knappa utrymme och den stora mängd insända bidrag, dock lyckades få plats för *ett* utav dem, nämligen stycket »Sol och Pannkaka».

Tiden medgav icke att sända Er något korrektur därå, men tror jag ock det har varit överflödigt.

Så snart kalendern blir färdigt bunden, skall jag ha äran tillsända Er ett expl. därav.

Det skall bli mig angenämt att då Ni framdeles har något litterärt arbete att erbjuda få höra ifrån Er.

Enligt Er begäran återsänder jag här de övriga insända dikterna.

Högaktningsfullt
Albert Bonnier.

Emellertid var Fröding strax efteråt missnöjd med Bonniers val av stycke. När han sänt

Hellberg en samling dikter till bedömande och fått hans uppmuntrande svarsbrev, där endast detta stycke bestämt ogillades, skriver han 16 mars 1890: »Lika glad är jag åt din förkastelsedom över »Resignation» [= Sol och Pannkaka], som förargat mig själv icke så litet — det *är* dumt och osant — likväl har det en viss relativ sanning, såsom uttryck för verklig stämning av blandad sentimentalitet (otrevlig) och bara — bosch — självförakt — världsförakt. Bonnier skulle emellertid ha spö, emedan han tog in det i Svea — han hade ändå att välja.» Av ett annat brevuttalande framgår, att Fröding ansåg dikten obegriplig för den, som icke kände individualiteten bakom.

EINE ALTE GESCHICHTE. Sid. 110.

Trycktes första gången $^{19}/_{10}$ 1889 i KT. Den inleddes med följande ord:

A. K:s sorgliga kärlekssaga.

A. K:s sorgliga kärlekssaga har han själv i nedanstående Heineparodiska dikt biktat för en grevinna C., med vilken han sammanträffat i Tyskland — där han f. n. vistas i syfte att återställa sin vacklande hälsa — och vars deltagande intresse blivit väckt av hans dystra väsen.

Der langweilige Schwede.

Som efterskrift lästes:

»Dikten, som vår krönikör A. K. inte avsett för offentligheten utan i brev för ro skull tillsänt en medlem av Karlst.-T:ens redaktion, har, säger han i brevet, djupt rört alla härvarande damers hjärtan. De taga den på fullt allvar och beklaga mitt sorgliga öde att i blomman av min ungdom förlora min älskade genom en så förskräcklig katastrof och de beundra mitt mod i den gruvliga striden med björnarne.»

Under sin nuvande titel upptogs dikten i GD med följande förklaring:

»Man har sagt mig, att denna Heineparodi, ehuru skriven på ett främmande språk, kunde försvara sin plats i samlingen. Den författades under min vistelse vid ett tyskt sanatorium och mottogs rätt gunstigt av därvarande damer, som visst tyckte att historien lät ganska sannolik.» Ur följande uppl. av diktsamlingen var den emellertid borttagen. Orsaken härtill var förmodligen, att Georg Brandes i sin anmälan av diktsamlingen i »Politiken» hade skrivit: »Et lille tysk Kommers-Digt i Heine's Stil er skrevet paa altfor middelmaadigt, tildels endog fejlagtigt Tysk til at det burde være medtaget.» I E, där dikten upptogs med den enda förändringen, att i

r. 15 *die lappischen* böts ut mot *laponische*, beledsagades den av följande ord: »Skrivet på en tysk nervsjukanstalt. Mitt första tyska diktförsök, jag skrev sedan andra delvis bättre Heineparodier, men jag vet ej var de finnas.»

Brandes har ju rätt i anmärkningen om den felaktiga tyskan. Utom *das* för *die* i r. 8, vilket KT har, borde följande uttryck ha ändrats: r. 20: *im süssen* till *in süssem*, r. 25 *soll* till *werde*, r. 55 *her gekommen* till *hergekommen* och r. 56 *in* till *an*.

I KT lästes följande avvikelser från texten här:

r. 10 *Mondeslicht*
r. 14 *Schnee;*
r. 15 *singt die lappischen*
r. 24 *in das*
r. 25 *Ich habe es nie*
r. 27 *von dem* Bären
r. 29 *an* meiner
r. 30 in *finsterster*
r. 36 *Herzenblut*
r. 40 *altes*
r. 43 *ich habe* gerufen
r. 49 *nervös*
r. 50 von *Liebe* und
r. 53 zum *Tode*
r. 56 in *nervenheilenden*

I G o. D finnas endast följande olikheter mot texten här:

r. 8 *das* Herzallerliebste. Jag har återinfört den riktiga formen.

r. 15 singt *die lappischen*

r. 49 *nervös*

Fröken Hedda Fröding har benäget meddelat en annan avfattning av dikten, vilken följer härnedan. Den är uppdelad på tre sånger, och då dessa äro betecknade med numren 16, 17 och 18, är det tydligt, att Fröding ämnat låta dem utgöra slutdikterna i räckan »Lieder der Langeweile».

16.

Wo eisige Felsen ragen
hoch über der wallenden See
ich hörte ein Liedchen klagen
voll Sanftmut und Liebesweh.

Da steht am Meeresstrande
ein süsses Mädelein,
da steht in Rennthiergewande
das Herzallerliebste mein.

Sie singt, sie weint, sie stricket
am Strickstrumpf im Mondenlicht
und aus dem Pelze blicket
ihr rosiges Gesicht.

Da steigt vom Gesang gelocket
ein Eisbär aus Wellenschaum,
er sieht mein Liebchen, er stocket
und steht wie im süssen Traum.

Verliebt mit der zottigen Tatze
er wieget hin und her,
dann stürzt er mit meinem Schatze
hinab ins tiefe Meer.

Ich werde es nie vergessen,
wie meines Liebchens Gebein
ich sah vom Bären gefressen
im hellen Mondenschein.

17.

Ich sass bei meiner Hütte
in Trauer und Trauerwahn
es schmeckte mir nicht der Stockfisch,
es schmeckte mir nicht der Thran.

Und grübelnd ich dachte an Rache,
an Rache mit wilder Wuth,
ich dachte, ich wollte wohl sehen
der Eisbären Herzensblut.

Ich ging zum Meeresstrande
und schob den Kahn ins Meer

in jedem Faust ich führte
als Ruder ein Walfischspeer.

Und ist ein Eisbär gerathen
mir in das listige Netz,
ich habe getobet: »sterbe,
vermaledeiter Petz!»

Sie mussten Alle sterben,
sie mussten Alle vergehn,
im ganzen weiten Schweden
ein Eisbär ist nicht zu sehn.

18.

Ich war so nervöse geworden
von Liebe und Bärenjagd,
und langweilig ist im Norden
wie hier, unter uns gesagt.

Mein Herz war zum Tod beklommen,
ich konnte nicht leben dort
und so bin ich gekommen
in diesen trüben Ort.

Mein Herz ist traurig, ich weine,
die Thränen sind kalt und nass,
ich lese den weinenden Heine
und weiss nicht wo und was.

Ich dichte Liebesgedichte,
die Verse sind schwer wie Blei,
es ist eine alte Geschichte
doch bleibt sie immer neu.

LIEDER DER LANGEWEILE. Sid. 114.

Skrevos under Frödings vistelse i Görlitz 29 augusti 1889—21 juli 1890 och trycktes i ES. Texten här har följt detta enda tryck. Dock har rättats i n:o 4 r. 7 *Würsten* till *Würste,* i n:o 5 r. 6 *käute* till *kaute*, i n:o 9 r. 14 *langeweiligen* till *langweiligen*, r. 35 *schäumendes tiefbraunfarbcnes* till *schäumendem tiefbraunfarbenem*, och n:o 10 r. 5 *Abendwinden* till *Abendwinde.* Originalen ha icke varit mig tillgängliga.

Prosainledningen författades senare [1896—98?], då Fröding tänkte offentliggöra denna samling. Dess första och större del (t. o. m. den mening, som slutar med: »under sömnlösa nätter») är så gott som likalydande med inledningen till prosaskildringen »Fångar», offentliggjord i KT $^{11}/_{6}$ och $^{23}/_{6}$ 1892.

Dikterna efterbilda i allmänhet Heinrich Heines mest bekanta manér. I vissa fall är det alldeles påtagligt särskilda heineska dikter, som parodierats. Frödings dikt n:r 1 är sålunda myntad på Heines n:r 1 i »Lyrisches Intermezzo» och Frödings n:r 3 parodierar Heines n:r 1 i »Lieder», båda ur »Buch der Lieder».

PARKEN. Sid. 136.

Trycktes första gången i Bonniers månadshäften mars 1911 efter avskrift av originalet i Svenska akademiens arkiv, omtrycktes sedan i ES efter den 1911 offentliggjorda texten och återges här på samma sätt. Originalet har icke nu varit mig tillgängligt, då det vid 1916 verkställd undersökning icke kunnat återfinnas i det nämnda arkivet.

Dikten, som f. n., på grund av vissa tillfälligheter, torde vara Frödings mest omskrivna och dryftade, författades eller åtminstone utskrevs i sin nuvarande form på sjukhuset i Malmö på sommaren 1890 — enligt författarens egen uppgift till mig hösten 1910 — och insändes av honom därifrån till tävlan i Svenska akademien. Det är icke sannolikt, att Fröding missminde sig rörande diktens tillkomsttid. »Parken» var föremål för flera samtal oss emellan vid denna tidpunkt, och Frödings uppgifter undergingo inga förändringar. Orsaken till att »Parken» kom på tal, var den, att Frödings förmyndare, advokaten Carl Lagerlöf, uppsökt mig med anhållan, att jag skulle söka sammanställa en bok dittills osamlade dikter av Fröding; dennes affärer voro nämligen mycket svaga, och då ingen förändring i hans hälsotillstånd gåve vid handen, att någon snar bortgång hotade, måste man skaffa pengar för att uppehålla hans ganska kostsamma hus-

håll. Hans syster Cecilia hade i flera år ämnat verkställa denna nya samling, men aldrig kommit sig för; det vore nu emellertid av nöden, att det verkligen bleve gjort, varför han vände sig till mig. Det visade sig mycket svårt att ge ett så stort omfång åt den nya samlingen, att arvodet för den bleve tillräckligt för behovet. Redan 1897 i Uppsala hade jag talat med Fröding om hans osamlade dikter och visste därför sedan många år tillbaka, att han visserligen fann dem ganska underhaltiga, så som han i allmänhet brukade döma om sitt verk, men i alla fall troligen skulle kunna fås att godkänna ett urval, blott man utelämnade de rent journalistiskt-aktuella. För att få arkantalet, och således även arvodet, tillräckligt stort, föreslog jag att taga med en del prosaarbeten, framför allt av estetiskt innehåll, ett förslag, som gick igenom. Denna del vart också fyllig och intressant, medan däremot diktdelen förblev ganska mager. Vad jag lyckades uppspåra ur tidigare tryck och det lilla, som varit mig tillgängligt i handskrift, förslog icke synnerligen långt. De tyska Heineparodierna stodo ej att få tag på; en samling »nakendikter», som Fröding talte om såsom befintliga hos hans syster Cecilia i Uppsala och önskade ta med, lyckades det oss ej heller att finna, och vad han hade hos sig i nyskrift ville han ej lämna ut till tryckning

då, emedan han önskade lämna det i arv åt sin sköterska, Signe Trotzig, eller, som han vanligen uttryckte sig: »det har jag redan gett åt syster Signe». Bland mina många frågor om icke nyttjat material var naturligtvis även en rörande den dikt eller diktcykel, som jag visste sedan Uppsalatiden, att han tävlat med i Svenska akademien. Han svarade, att den var för dålig att tas med, att han inte ägde någon avskrift o. s. v. Hans ord gåvo mig emellertid vissa förhoppningar, och på ett direkt spörsmål, om inte dikten möjligen skulle kunna duga, om han läte den undergå en omarbetning, svarade han, att det nog vore möjligt, och så kom slutligen till stånd en begäran att utfå en avskrift från Svenska akademien. Som jag icke underskattade svårigheterna härvid, men det tycktes vara av stort intresse, att dikten kom lös ur sitt fängelse, så att skalden själv finge genomse den, försökte jag påskynda och främja saken. Det visade sig emellertid icke möjligt att för »Efterskörd» få del av tävlingsdikten. Svenska akademiens dåvarande sekreterare hade på grund av överhängande andra arbeten icke tid att leta reda på den, men utlovade, att den snarast möjligt efter jul skulle stå till förfogande. Tack vare framförallt akademiens led. E. A. Karlfeldt och dåvarande överbibliotekarien E. Dahlgren kom »Par-

ken» till rätta och en avskrift togs, vilken Karlfeldt lämnade Fröding, som tyvärr då redan var nedlagd på sitt sista sjukläger. Någon omarbetning kunde därför icke äga rum.

Då Svenska akademien 1890 bedömde de insända tävlingsdikterna, tilldelade den Frödings opus, som bar numret 14, hedersomnämnande, och i handlingarna heter det om den, att akademien fann den »äga en yppig diktion och vittna om en visserligen stundom dunkel, men dock färgrik inbillningskraft». Enskilda ledamöter torde ha yttrat sig ännu gynnsammare, och ett andra pris kunde ha slumpat sig till honom. Nu var han okunnig om sin dikts öde ända till sitt livs afton, och den omständigheten, att han sänt akademien sitt koncept och ej ville vända sig till den för att få en avskrift, gjorde att han aldrig ånyo tog upp den till omarbetning, vilket sannolikt annars varit fallet.

Bland de »Självbiografiska småstycken», som han författade i november och december 1910 som kommentarer till »Efterskörd», finnes följande om »Parken» (i »Ostentativt uppträdande mot Svenska akademien», s. 233 ff.):

»Jag bekymrade mig emellertid icke särdeles mycket om Akademien förrän sommaren 1890, då jag i ett tillstånd av hopplöshet angående vad det skulle bli av mig föll på den idén att

tävla i Akademien, för att om möjligt vinna ett pris och därmed också något litet stödjande anseende. Jag gjorde det dock ingalunda med gott samvete, det tycktes mig likna ett slags förräderi. Olyckligtvis misstrodde jag därtill i den grad Akademien, att jag i stället för att sända en del av de jämförelsevis bra stycken jag författat under närmast föregående tid, vilka jag trodde av Akademien skulle såsom alltför litet stämmande med dess traditioner icke beaktas eller åtminstone icke alls kunna komma i fråga vid prisutdelningen, ej ens vinna något hedersomnämnande, i hast sammanrafsade en rätt kortfattad och föga betydande samling stanzer, som jag trodde skulle smaka Akademien bättre. Jag hörde emellertid icke av något om mina stanzers öden i Akademien och hade således den förödmjukelsen att som jag tyckte ha »förnedrat» mig förgäves, blev ännu mer antiakademisk. . .»

Fröding hade, som Frey Svenson berättar (»Gustaf Frödings diktning», s. 166) genast vid återkomsten till Sverige från Görlitz fått ett nytt anfall av sin sjukdom och genom en släktings försorg inlagts på Allmänna sjukhuset i Malmö — något som i förbigående sagt grämde honom djupt och gav anledning till icke sällan återkommande uttalanden av ganska förargad ton, Hans önskan om »stödjande anseende» genom en-

akademisk prisbedömning var under sådana omständigheter blott alltför begriplig. Emellertid hade han under de närmast föregående åren i sina krönikor och bokanmälningar i Karlstadstidningen intagit en så utpräglat oppositionell ståndpunkt, att det är lika begripligt, att han kände det som ett slags förräderi att tävla i Svenska akademien (jfr Frödings anmärkningar till »Takt» 1902).

På meningsbytet om »Parken», som förts av docenten Fr. Böök (artiklar i Svenska Dagbladet $^{14}/_{2}$, $^{20}/_{2}$ och $^{25}/_{2}$ 1915 och en uppsats i »Edda», bd III: 291 ff.), doktor J. Landquist (artiklar i »Dagens Nyheter» $^{17}/_{2}$ och $^{21}/_{2}$ 1915 samt en uppsats i »Edda», bd IV: 246 ff.), doktor M. Feuk (uppsats i »Språk och Stil», XV: 214 ff.) och professor F. Svenson (a. a. s. 149 ff.), är här icke tillfälle eller lämplig plats att ingå. Jag vill endast, i anslutning till vad jag ovan meddelat, påpeka, att Frödings uppgift, att dikten skrevs i Malmö och sändes därifrån, vinner stöd av att den bar ett så lågt nummer som 14 ibland de 56 tävlingsdikterna.* Professor Svenson synes

* Siffran omnämndes i direktörens tal på högtidsdagen såsom »det största antal som sedan Akademiens stiftelse förekommit». Bland dessa fingo n:r 47, »Veronica» av fröken Charlotte Lindholm, och n:r 11, »Bergkransen, dramatisk hjältedikt, översättning från serbiskan» av Alfred Jensen, andra priset. Frödings dikt nämnes som den tredje i ordningen av de fyra, som hedersomnämndes.

mig ha bevisat, att det landskap, som haft avgörande betydelse för naturbilden i dikten, varit parken i Görlitz — att väsentliga drag därifrån spelat med, har antagits av flertalet föregående bedömare, men först genom nämnde forskare otvetydigt och övertygande ådagalagts. Vad annorstädesifrån hämtade smådrag och den kedja av tilldragelser, som håller ihop stämningarna, ha för ursprung, torde däremot ännu vara oavgjort. Utan att ha kunnat göra undersökningar på ort och ställe vill jag endast påpeka en hittills ouppmärksammad, men som det synes sannolik, i alla händelser möjlig inspirationskälla. I det »Brev från Tyskland» av Fröding, som stod infört i Karlstadstidningen 21/6 1890, skildrar han en utflykt till den romantiska borgen Rohnau vid Neisse, en liten resa, som säkerligen gett mer än ett levande sceneri åt hans av både engelska och tyska författare närda slotts- och riddartidsdrömmar.

INTET KRUT. Sid. 146.

Trycktes i Göteborgs handels- och sjöfartstidning 8/11 1890 undertecknat med författarens hela namn, och upptogs utan ändring i E. Ursprungligen var dikten försedd med följande not, som Fröding strök i E.:

»Dikten lär vara grundad på en sann händelse

från Tordenskjolds strider. Den norske sjöhjälten lär sedermera ha blivit anklagad hos vederbörande för denna sin artighet mot svenskarne.»

I stället tillade Fröding 1910 följande:

»I en norsk tidning stod ej långt efter min dikts uppträdande i Göteborgs handelstidning en dikt av Kristoffer Randers, vilken ej synes ha tyckt om den där krutbristen, en dikt, som av allt att döma var ett rätt fientligt svar på min. Episoden jag ungefärligt skildrat lär emellertid enligt en uppgift i en norsk tidning verkligen passerat. Den synes mig ännu besitta aktuellt värde.»

Kristoffer Randers offentliggjorde på hösten 1890 två dikter, som Fröding kan ha uppfattat såsom polemiska. Den förra, en sång vid Tordenskjoldsfesten 28 oktober, kom emellertid före Frödings och kan därför faktiskt ej ha innehållit någon polemik; den andra, en prolog vid försvarsbasaren i Kristiania 16 november 1890, tryckt i »Morgenbladet» följande dag, som jag genom professor Halvdan Kohts välvilja kunnat ta kännedom om, synes mig icke heller polemisk mot Fröding. Båda dikterna äro uttryck för den livliga försvarsrörelse, som utmärkte denna tid i Norge, men jag kan icke finna någon hänsyftning på Frödings dikt. Första och tredje stro-

ferna av Randers' dikt må emellertid meddelas här:

Hvad er de Skraal fra fromme Fredsapostle
Om Krigsbegeistring og om Slag paa Sværd?
Hvad er det Barnesnak af voxne Mænd
Om Slagsmaalslyster og om Truselsfagter?
Vil vi da æske Fiender til Holmgang
Og fryde Öret ved Kanoners Drön?
Vil vi da löfte Vikingtidens Banner
Til Hærjingstog mod Sachser og Normanner?

Nei, vi vil skjærme kun vort eget Hus
— — — — —

De klinger smukt, de kjælne Godtkjöbsfraser
Om Broderkjærlighed og Verdensfred,
Om Voldgiftsdomme, som skal skille Trollen.
Og stærkes Skjold mod svages Overlast.
Det klinger smukt — at række Uven Haanden
Og möde Krav med Buk og Magt med Ord.
Men Livet bygges ei paa Idealer,
Og Verdensordnen ændres ei ved Taler.

Vilken tidningsartikel, som varit Frödings stoffkälla, vet jag icke. En föregångare i dikt hade Fröding i den danske skalden Frants Johannes Hansen, som i den skandinaviska kalendern

»Hertha» för 1840 behandlade samma ämne i »Peder Tordenskjold og den svenske capitain.»

DEN GAMLE PROFESSORN. Sid. 151.

Trycktes först i Upsala nya tidning $^{10}/_{12}$ 1890, under titeln *Ett minne*, omtrycktes sedan med sin nuvarande benämning i »Värmländingarne», en jultidning, som utgavs i Karlstad, 1894, och upptogs i E. Tydligen för att vara fullkomligt okänd hade Fröding 1890 nyttjat författarmärket *Trax*, veterligen enda gången han brukat detta skyddsnamn. — Tillhörde urspr. den första samlingen.

Vid omtrycket i E tillade Fröding följande anmärkning:

»Huvudpersonen är naturligtvis gamle professor Svedelius. Jag kände honom föga och tror att föga sympati rådde oss emellan. När jag var hos honom för tentamen, föreföll han knarrig, t. o. m. argsint. Men andra berättade om hans originalitet, distraktion (kanske ibland medveten och för att roa dem han märkt vara tillgängliga för komiken i hans beteende) — hur han av distraktion alltid drack »bottenfockar» på landskapsfesterna i stället för att »smutta» med sansning och måste följas hem till Skytteanum av sina dalmasar m. m. m. m. — och hans välvilja att låna ut pengar hur mycket som helst åt dalmasar och andra samt ge laudatur åt alla som stannade

i tentamen i två timmar, antingen de kunde något eller ej. Att jag själv med min svartmuskiga rucklareuppsyn kanske föreföll honom misstänkt, är ej underligt, ej heller, att jag själv ej kände mig vänligt berörd. Emellertid tyckte jag om det där de andra berättade och fann hans svenska statistik nästan lik »en rolig bok» och honom själv komisk, vilket verkade försonande. Det är likväl snarare de där andras uppfattning än min egen, som genomgår dikten, de, som kände honom närmare, torde haft rätt.»

De tidigare trycken visa följande olikheter. 1890 i UNT står det

r. 1 I *vårskrud*

r. 3 *och traskande strök*

I stället för den nuv. tredje strofen lästes

Och fröknar med svassande kläder,
mamseller med rackor i band
och välfödda lyckliga fäder
med fru och med plantor vid hand.

r. 23 såg *uppå*

r. 29 Men *vilken är* han

r. 32 *som liknar en komisk mask?*

r. 35 *och mumlar och ler och har roligt*

r. 37 *Och stöter han samman med knuten*

r. 39 *hattskållan*

r. 40 och *muttras*
r. 41 Men *stöter han till vandrarinnor*
r. 43 ty *husen* tar
r. 45 Så *kryssar han av* genom
r. 47 *och skratt lyser upp* promenaden

Efter r. 48 följer strofen:

Han vandrar bland högresta hjässor
så krokig och löjlig och arm,
en gammal stofil till professor
med klappande hjärta i barm.

r. 49 *Och* djupt
r. 50 det *dväljes*
r. 51 gamle *redlige*
r. 52 han *önskar*

I stället för nästa strof lästes:

Han skådar på ungdomens strömmar
förstrött genom tankarnes flor.
Om ungdomen drömma hans drömmar.
Med den är han vän och bror.

r. 57 *Men* nu
r. 64 ej *mer* så

I »Värmländingarne» hade dikten samma form som i E med undantag av att i r. 3 stod ännu kvar »och traskande strök» och i r. 32 »som liknar en komisk mask», varjämte r. 47 löd: »*och skratt lyste upp*».

SPELMAN I HOPPMANSBOL. Sid. 155.

Trycktes första gången i Familjjournalen Svea $^{3}/_{1}$ 1891 och upptogs sedan i ES. Texten här efter första trycket.

Dikten har sannolikt tillhört det ursprungliga manuskriptet till den första samlingen.

TILL EN KUSIN I EN FASTERS NAMN. Sid. 159.

Trycktes första gången i ES (förmodligen efter en avskrift) och är därifrån avtryckt här, då originalet ej varit mig tillgängligt.

Dikten är, liksom »Gott julamot», tillägnad Agnes Wrangel. När den författades, är icke alldeles visst; företalet till »Efterlämnade skrifter» hänför den till 1880-talet; adressaten hänför den till 1884 eller 1885, varför den fått sitt rum i denna del.

Moster Emelie, Agnes Wrangels moster, skaldens faster Emelie Fröding.

ULLA LA BELLA. Sid. 161.

Trycktes första gången i Bonniers Månadshäften januari 1912 och upptogs sedan i ES. Texten här är rättad efter den i tidskriften, då originalet ej varit mig tillgängligt. Företalet till ES sätter diktens tillkomst till 1880-talet, varför dikten upptagits här.

Dikten är tillägnad skaldens släkting Ulla Varo-

dell, sedermera gift Sundquist, dotter till pastorn i Mangskog.

VIT VILAR SNÖN. Sid. 164.

Trycktes första gången i E och är här avtryckt oförändrat. Fröding verkställde då de ändringar i texten, vilka framgå av jämförelsen med texten här nedan.

Dikten finnes inskriven i den s. 176 omnämnda kladdboken (mskpt) och tillhör därför säkerligen 1880-talets förra hälft; närmare datering har jag ej kunnat ge.

Mskpt har följande avvikelser från texten här:

r. 7 tjoh *ljuder*
r. 12 *skimrande*
r. 15 *vår värld*
r. 23 räv *ilar*
r. 24 *irrande kring*
r. 31 *göms*
r. 32 *bergkungens sal*
r. 33—36 hamra så hårt på
buktiga hornen,
snida så skickligt
runor på svärd.
r. 39—40 *trollen de tumla*
världen omkring
r. 42 *vilar i vågen*
r. 44 *drömmande där*

efter r. 46 följer, överstruken, raden:

gudarnes gunstling

r. 48 *bleknar blott ej*

r. 58 *klingar så kraftigt*

r. 65 ej, *om*

r. 83, 84 ä fr *evigt till ett de*
älskandes bröst

till

älskandes hjärtan
evigt till ett

VARTHÄN GÅR VIKING UR HÖG? Sid. 168.

Trycktes första gången i E och är här avtryckt oförändrat.

Om avfattningstiden känner jag intet, men har fört dikten till ungdomstiden, då den naturligtvis är tillkommen samtidigt med den föregående och brottstycket i kladdboken.

I diktens lydelse enligt det manuskript, som låg till grund för trycket i E, företog Fröding följande ändringar:

Titeln ä fr *Varthän gick viking ur hög?*

r. 26 ä fr på *enslig* stråt

Ruben G:son Berg.

———*———

INNEHÅLL.

Inledning V

UNGDOMSDIKTER.

Claverhouse 3
Abbotsford 8
Gott julamot 11
Ett liv efter detta 13
Hök och duva 15
Skaldebrev till Maggan! 17
Sångmön 27
Dä kvetter 30
Ve! 33
Slutbalsepisod 36
När banan blir färdig 41
Det är kallt 45
Vapenvila 48
Romas herradömen 51
Brev till M. Hellberg 57
En likbegängelse 61
I Rom och Uppsala 64
Brottslingen 68
För skyttesaken 72
Hedersstandaret 75
Till boktryckaren C. Forssell 77
Ärkebiskop Jöns 79
Nyårsdröm 83
Spektaklet börjas 86

Tullskyddsriddarnes marsch 89
Vulkanisk grund 93
Midvintersfest 98
Jultankar 102
Sol och pannkaka 106
Eine alte Geschichte 110
Lieder der Langeweile 114
Parken 136
Intet krut 146
Den gamle professorn 151
Spelman i Hoppmansbol 155
Till en kusin i en fasters namn 159
Ulla la bella 161
Vit vilar snön 164
Varthän går viking ur hög? 168

Anmärkningar 171